

uusi invalidi

Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto ry:n sosiaalinen uudistuslehti 3/2017

Joukkovoiman terveiset päättäjille: Hallitus alas, hallitus on varas. Kuva: Toivo Koivisto.

Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto heikompiosaisten puolella

Kädessäsi on Tapaturma- ja sairausinvalidien liiton julkaisema Uusi Invalidi-lehti. Sinulle, jolle lehti on jo tuttu, alla olevat asiat eivät ole uusia, vaan aina ajankohtaisia. Sinulle, joka tartut lehteen ensimmäistä kertaa, haluan kirjoituksellani valottaa mistä liiton toiminnassa on kysymys.

Elämme kovia aikoja. Se näkyy monella tasolla heikompiosaisten ihmisen arjessa. Merkittävän osan arjen vaikeutumisesta saa vastuulleen päätöksentekijöiden hyttävän kalseat päätökset, mutta muutakin kylmyyttä on havaittavissa.

Yhteiskunnassamme tuntuu olevan vallalla minä-minä-ajattelu: Toisista ei ole niin väliä kunhan minulle vain riittää ja minä saan. Jokainen huolehtikoon itsestään -periaate nostaa vah-

vasti päätään, lähimmäisenrakkaus tuntuu olevan unohtunut ja vieras käsite tässä maailman menossa. Vastakkainasettelu ihmisten välillä kärjistyy, vaikka juuri sitä tulisi välttää.

Onneksi on vielä yhteisiä voimannostuksia kuten Joukkovoima, jossa eri ryhmittymät uskaltavat kertoa mielipiteensä ja tulla esiin niiden asioiden kanssa, joiden takana seisovat.

Olen miettinyt, haluavatko ihmiset tosissaan elää yhteiskunnassa, joka ei auta heikompaa eikä arvosta esim. vanhuksia, jotka ovat tämän maan rakentaneet. Tosiasia lienee, että kaikista meistä tulee joskus vanhoja, ellei kuolo korjaa jo aiemmin. Ennen vanhuusikäkin voi tulla yhtäkkiä ja yllättäen avuntarve, tilapäinen tai pysyvä, kukaan meistä ei

kuitenkaan ole haavoittumaton. Silloinko vasta pysähdytään näiden asioiden äärelle, kun tilanne koskettaa itseä tai läheistä? Muutoin menään eteenpäin täyttä laukkaa laput silmillä kuin ravihevonen konsanaan. Vanhustenhoidon tila on karu, miksi asialle ei tehdä mitään?

Kateus vammaisten ihmisten saamista, heille välttämättömistä palveluista menee yli ymmärrykseni. Kyseessä ei ole mikään saavutettu ylimääräinen luksusetu, vaan välttämätön tukitoimi, jolla pyritään helpottamaan avuntarpeessa olevan ihmisen elämää. Itse vammaisena henkilönä uskallan väittää, että aika moni vamman tai sairauden vuoksi apua tai tukea tarvitseva vaihtaisi hetkeäkään miettimättä nämä avut vammattoman ihmisen arkeen.

Avaimet asioiden hoitoon ovat meillä itsellämme, ei Brysselissä tai missä lie kaukana. Päättäjinä tulee olla ihmisiä, jotka haluavat hoitaa tämän maan vanhustenhoidon paremmalle tolalle ja jotka ylipäätään huomioivat sairaiden, vammaisten ja eläkeläisten asioita.

Järjestöillä on merkittävä rooli asioiden esiin nostamisessa ja epäkohtien esiin tuomisessa. Järjestöjen tulee vahvasti ja rohkeasti pitää jäsentensä puolia, toimia heidän äänenään ja nostaa volyyminä sitä mukaa, mitä kovempaa ympäröivä maailma mylvii.

Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto on perinteisesti ollut heikompiosaisten ihmisten puolella ja tällä linjalla pysymme jatkossakin, vankkumattomasti. Puolustamme eri tavoin sairaiden

ja vammaisten ihmisten oikeuksia tekemällä kannanottoja, osallistumalla lainvalmistelutyöhön ja tarvittaessa mielenosoituksiin. Tehdävämme on muistuttaa niiden ihmisten olemassaolosta, jotka eivät siihen syystä tai toisesta itse pysty.

Sen lisäksi, että ajamme yhdessä tärkeäksi kokiamme asioita, jäsenyhdistyksistä ja liiton toimistosta saa henkilökohtaista neuvontaa hakemus-, valitus- yms. asioissa.

Tämä maailma tarvitsee sanojen lisäksi tekoja. Tule mukaan paikallisyhdistyksen ja liiton toimintaan, tervetuloa!

Sari Laiho
toiminnanjohtaja
Tapaturma- ja
sairausinvalidien liitto ry

Tässä numerossa:

Pääkirjoitus:
Joukkovoiman ja kansanvallan aika on tullut sivu 2

TSIL:n lausunto
vammais-
palvelulaista
sivu 5

Tampereen
Tapaturma- ja
sairausinvalidit
70 vuotta
sivut 7-10

Yhdistykset
toimivat
sivu 11

Pääkirjoitus 3/2017

Joukkovoiman ja kansanliikkeiden aika on tullut

”Suomi on järjestöjen luovuttu maa”, sanottiin kun olin nuori. Todellakin. Kansalaisyhteiskuntamme järjestäytyi kansanliikkeiksi ja puolueiksi jo ennen 100 vuotta sitten tapahtunutta itsenäistymistämme. Ensi vuonna Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto juhlii 70-vuotistaivaltaan. Juhlittamme osuu samaan vuoteen, kun muistelimme vuoden 1918 traagisia tapahtumia ja sisällissotamme 35 000 uhria.

Tapaturma- ja sairausinvalidien liiton perustaminen vuonna 1948 liittyy aikaan, kun usko kansalaisvaikuttamiseen ja demokratiaan palasi natsi-Saksan hävittyä sodan. Jälleenrakennuskauden kiihtynyt rakentaminen ja teollinen toiminta vaativat uhrinsa työtapaturmissa ja ammattitauoissa. Vammautuneet ihmiset tarvitsivat joukkovoimaa puolustaakseen itseään. Liittomme perustajat loivat samalla liikettä tapaturmien ja ammattitautien ehkäisyn ja sosiaaliturvan kehittämiseksi.

Työtapaturmat ja ammattitaudit alkoivat vähentyä työsuojelunormien ja valvonnan kehittyessä. Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto eli ajan hengessä laajentaen edunvalvontatehtäväänsä muullakin tavoin vammautuneiden ja pitkäaikaissairauksien aiheuttaman toimintakyvyn alentumisesta kärsivien etujärjestöksi. Näin liittomme kehittyi niiden vammaisten ja sairaiden etujärjestöksi, jotka ovat jääneet työelämän ulkopuolelle nuorena sairastumisen tai vammautumisen vuoksi. Juuri tämä väestöryhmä kohtaa eniten sosiaaliturvamme väliinpuotoamista synnyttäviä aukkoja.

Hyvinvointivaltio ei ole onnistunut vielä luomaan kattavaa turvaverkkoa heikoimmassa asemassa oleville. Syrjintää kohdistuu edelleen mm. vammaisiin, pitkäaikaistyöttömiin, mielen-terveys- ja päihdeongelmaisiin ja ikäihmisiin. Syrjittyihin ryhmiin kohdistuvat ennakkoluulot ja jopa vihapuhe ovat valitettavan yleisiä.

Yhteiskunta on taas polarisoitumassa. Samalla kovevat asenteet, jotka tekevät alistetuksi joutuneista uhreista syyllisiä omaan tilaansa. 1918 tapahtumat ja 1930-luvun äärioikeistolaisen liikehdinnän seuraukset muistuttavat meitä siitä, että ihmisryhmien vastakkainasettelu on syytä pysäyttää ennen kuin on liian myöhäistä.

Vammaiset ja pitkäaikaissairaat joutuvat tyypillisesti vastakkainasettelun uhreiksi, ellei polarisaatiokehitystä onnistuta pysäyttämään. Suomalaisen hyvinvointivaltion rakentaminen on ollut kansallinen ja kansainvälinen menestystarina, jota tarinaa ensi vuonna 70 vuotta täyttävä liittomme on ollut omalla toiminnallaan rakentamassa.

Liitto jatkaa toimintaansa uusien sorrettujen ryhmien puolustajana ja joukkovoimaa yhteen kokoavana verkostona. Luotamme siihen, että vammaisten ja pitkäaikaissairaiden omaehtoinen

toiminta on edelleen tehokas keino syrjinnän voittamiseksi.

Yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus, paremmat palvelut ja oikeudenmukainen sosiaaliturva voidaan saada aikaan vain yhteen liittymisen ja joukkovoiman vahvistamisen kautta.

Antti Holopainen

Tapaturma- ja sairausinvalidien liiton puheenjohtaja

Lue myös puheenjohtajan blogi www.tsil.fi

Liiton ilme on uudistunut

Tapaturma- ja sairausinvalidien liiton ulkoasuun on tehty päivityksiä. Liiton ja lomakodin logot on päivitetty. Liitosta ja lomakodista on tehty uudet, painetut esitteet, joita on saatavana maksutta liiton toimistosta.

Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto on nyt myös Facebookissa, jossa tiedotamme ajankohtaisista asioista. Yhdistykset voivat toimittaa Sarille tietoja esim. tapahtumista, joista haluavat liiton Facebook-sivulla tiedotettavan. Lähettäkää tiedotteenne sähköpostiosoitteeseen sari.laiho@tsil.fi.

Liiton nettisivujen uudistus on myös käynnissä ja uudet sivut julkaistaan lähiaikoina. Jos yhdistyksellä on jotain liiton nettisivuilla tiedotettavaa, tiedot voi lähettää Minnalle sähköpostilla toimisto@tsil.fi.

Näkökulma: Anja Kivipensas

Vammaisten huolet ei haihdu vaikka vuodet vaihtuu

Meillä Tampereen yhdistyksessä on 70-vuotistaipale täyttymässä. Juhlavalmistelut ja suunnitelmat aloitimme jo keväällä. On moneltaista tehtävää – eniten aikaa tuntuu vievän tutustuminen vuosikymmenien tapahtumiin.

Olen miettinyt miten samankaltaisia ovat huolet ja edunvalvontaa tarvitsevat asiat. Huoli vähävaraisten toimeentulosta on päällimmäisenä. Yhdistyksen perustamisen jälkeen 1947 ja vielä 50-luvulla olot olivat puutteellisia. Silloin keskityttiin sotainvalidien auttamiseen. Järjestömme jäsenissä oli kansanedustajia ja kaupunginvaltuutettuja, esim. **Elli Stenberg** ja **Leo Suonpää**, valtuutettuja **Anna Suosalo** ja **Onni Suonperä**. He osasivat neuvoa ja viedä asioita

eteenpäin. Kaikki aloitettiin alusta.

Kuitenkin tuntuu siltä, että edelleen joudumme kamppailemaan vammaisten elinolojen puolesta hyvin samankaltaisista asioista. Vaikka saimme maahan vammaislain jonka piti taata subjektiiviset oikeudet kuljetuksiin ja moneen muuhun asiaan, on kuitenkin totta että monella paikkakunnalla kunnat soveltavat omia sääntöjään. Ja säästöjään! Näin ainakin Tampereen kaupunki tekee.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana on kerhojamme ja jäsenistöämme puhututtanut vammaiskuljetuspalvelun saaminen. Sote-seteleitä myönnetään se pienin mahdollinen määrä. Niillä ikäänntyneet ihmiset saavat juuri ja juuri hoidettua juok-

sevat asiansa. Kulttuuriin ja virkistytymiseen eivät setelit sitten riitäkään. Terveystienhuollon ja kotihoidon henkilöstöpuolasta on kaupunkimme saanut jatkuvasti huomautuksia, eivätkä ne asiat kovin hyvin ole vielä kääntäneet.

Teimme kunnallisaloitteen terveyskeskusmaksujen poistamisesta. Emme saaneet edes vastausta, ellei sellaiseksi lasketa silloisen apulaispormestari Mikko Aaltosen selityksiä rahapulasta, kun hän oli puhumassa kerhossamme.

Teimme valtuustoryhmille myös aloitteen siitä, että rollaattorin kanssa matkustavat ikäihmiset saisivat matkustaa ilmaiseksi TKL:n busseissa. Meidät suorastaan tyrmättiin. Eräs nykyinen kaupunginhallituksen jäsen sanoi: ”Entäs jos sellaisetkin ihmiset, jotka eivät tarvitse rollaattoria alkavat

kulkea sen kanssa bussissa?” Voi sun suutari!

Aiomme kuitenkin edelleen tehdä aloitteita niin terveyskeskusmaksun poistamisesta kuin vanhusten kotihoidosta. Syksyn budjettivalmisteluja pitää seurata tarkasti. Kotihoidon puutteista on monien jäsentemme mukaan paljon sanomista. Yksi esille noussut asia on hoitajien jatkuva vaihtuminen – jos kotona käydään useamman kerran päivässä saattaa joka kerralla olla eri henkilö. Ja seuraavana päivänä taas eri henkilöt. Arveluttaa, tulevatko edes lääkkeet jaettua oikein, puhumattakaan siitä, että aina saa olla selittämässä mitä tarvitset jne.

Olemme olleet oman liittom-

me toimintaan erittäin tyytyväisiä. Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto ajaa juuri meidän asioitamme. Toivomme voimia uusille ja entisille toimijoille.

Anja Kivipensas

Tampereen Tapaturma ja Sairausinvalidit ry:n puheenjohtaja
Tsil ry:n liittohallituksen varajäsen

Hyvällä suunnittelulla esteetöntä asumista

Yliarkkitehti **Niina Kilpelän** mukaan esteettömässä asumisessa on kyse ennen muuta hyvästä suunnittelusta.

Mikkelin asuntomessuilla sekä Valkeakosken pientalomessuilla oli tänä vuonna huomioitu liikkumisen esteiden messuvieraiden rakennuksiin sisälle pääsy aikaisempia vuosia paremmin, mutta edelleen toivomisen varaa jäi talon sisäiselle suunnittelulle. Huonoin näkemäni talon sisäinen esteettömyysratkaisu toteutui pientalon wc-kylpyhuoneratkaisussa, jossa makuuhuoneesta oli esteellinen (liian kapea oviaukko ja vajaasti aukeava lasiovi) pääsy tilaan. Toki tilaan pääsi myös esteettä, mutta silloin piti kiertää koko talo: keittiön ja olohuoneen läpi eteisen kautta.

Esteettömyys tarkoittaa hyviä perusratkaisuja kestävän kehityksen periaatteilla

Kysyin Niina Kilpelältä puhelimitse, tulevatko uudet esteettömyysasetuksen muutokset huonontamaan saavutettavuutta vammaisten ihmisten kannalta.

–Päinvastoin, sanoo Niina Kilpelä painokkaasti. Esimerkiksi ennen ohjeissa ollut halkaisijaltaan 1500 mm:n vapaa tila on nyt uudistuksen myötä velvoittava

1300 mm:n vapaa tila. Muutos koetaan heikennykseksi, mutta velvoittavana määräyksenä se tulee olemaan parannus ja yhdenmukaistamaan käytäntöjä.

Tulkinnalle vähemmän tilaa jatkossa

–Sisällöltään uudet määräykset ovat kutakuinkin samat kuin nyt vielä voimassa olevissa rakentamismääräyksissä. Ongelmia on tullut lähinnä eri kuntien määräysten tulkinnoista, sanoo ympäristöministeriössä toimiva yliarkkitehti Niina Kilpelä, joka on pitkään toiminut esteettömyysasiantuntijana aiemmin Kynnys ry:ssä ja Invalidiliiton Esteettömyyskeskuksessa.

–Asetusteksti on muotoiltu siten, että tulkinnalle jää vähemmän tilaa, ja sillä pyritään vaikuttamaan ennen kaikkea toiminnallisuuden ymmärtämiseen, sanoo Niina Kilpelä.

–Uudet määräykset tukevat elinkaariajattelua, sanoo Niina ja jatkaa, että esteettömyys helpottaa vanhenevan väestön asumista omassa kodissa mahdollisimman pitkään, kun koti muuntuu helposti vastaamaan muuttuvia tarpeita. Kotiin voidaan asentaa tukikaiteita tarpeen mukaan, tilaa löytyy makuuhuoneesta

myös rollaatorin ja pyörätuolin käyttäjälle, suihkutiloihin ja vessaan mahtuu apuvälineiden lisäksi myös avustamaan.

Mikä saunan kohdalla menetetään, se parvekkeen esteettömyydessä voitetaan

Velvoite oven vapaasta leveydestä ei enää jatkossa koske saunaa. Asuntokohtaisen ulkotilan, kuten parvekkeen, oven leveydessä tulee kuitenkin ottaa huomioon esteettömyys.

–Monille vammaisille henkilöille sekä vanhuksille parvekkeella ulkoilu varsinkin talvisaikaan on ainoa mahdollisuus päästä ulos itsenäisesti, toteaa Niina Kilpelä.

Korjausrakentamiselle taloudelliset seikat huomioivat määräykset

Korjausrakentamisessa uudistuvat rakentamismääräykset tulevat noudatettaviksi soveltuvin osin. Soveltamisessa edellytetään esteettömyyden parantamisen tarkoituksenmukaisuutta rakennuksen ominaisuudet sekä toimenpiteen laatu ja laajuus huomioon ottaen. Myös taloudelliset seikat otetaan huomioon.

–Yhtä sapluunaa korjaus-

Niina Kilpelä. Kuva: Ympäristöhallinnon kuvapankki.

rakentamiseen ei ole, toteaa Niina Kilpelä.

–Kun rakennetaan esteettömäksi alusta alkaen hyvällä suunnittelulla, saadaan kaikkein edullisin ja kaikille soveltuva rakennuskanta, mikä palvelee vauvasta vauriin. Mikä sopii vammaisille

ihmisille, soveltuu myös pikukulapsiperheille ja rollaattoreilla kulkeville ikääntyville vanhuksille, sanoo Niina Kilpelä lopuksi.

Sari Lehikoinen

Esteettömyys – kuka määrittelee?

Esteettömyyttä usein määrittelevät terveet ihmiset. Minä katson sitä tällä kertaa liikuntarajoitteisen kannalta.

Meillä Lahdessa on tällä hetkellä noussut voimakkaasti esiin rautatieliikenteen esteellisyysasioissa otama takapakki. Z-junien konduktöörin poisto on vaikeuttanut pyörätuolilaisten pääsyä juniin ja junista pois. Pääteasemilla usein junankuljettaja auttaa luiskan kanssa, mutta miten väliasemilla, voiko kuljettaja poistua ohjaamosta? VR väittää ettei ongelmaa ole, tästä on lähetetty yhdenvertaisuusvaltuutetulle useita valituksia. Saamassamme vastauksessa sanotaan, että asiaa selvitetään.

Myös IC-junissa, joissa sentään on luiska, on pyörä-

tuolilaisten pysyttävä paikallaan. No, wc:hen pääsee ja ravintolapalvelut hoidetaan paikalle. Ravintolavaunuun ei yleensä pääse eikä mahdu pyörätuoli. Usein pyörätuolipaikat on varattu vaikka oikeasti niissä ei ole ketään. Tämäkin on nyt lisääntynyt, kun sarjalippulaisten on varattava paikka junassa.

Lahdessa pitäisi olla myös esteetön bussiliikenne. No, kaikki bussit ovat matalalattiaisia, mutta kuka laittaa luiskan, kallistaako bussi tarpeeksi jotta liikkuminen bussiin sisään ja sieltä ulos on turvallista, miten tuoli kiinnitetään bussissa turvallisen matkan takaamiseksi? Nämä asiat tuntuvat olevan usein hakusessa.

Esteetöntä pitäisi siis olla, mutta miksi asiat mones-

ti jätetään puolitiehen ja terveet ihmiset olettavat meidän olevan tyytyväisiä, että valitamme muka turhasta. Nämä pitäisi istuttaa ja sitoa tuoliin ainakin viikoksi, niin voisivat kokea mitä extriimiä tämä vammaisen elämä on.

Luiskiakin on rakennettu, melkein kaikkiin paikkoihin pitäisi siis päästä. Luiskat ovat usein liian jyrkkiä, ovi aukeaa eteen, tai luiskan jälkeen onkin rappuja, että silleen.

Paljon on asiat parantuneet tämän reilun 20 vuoden aikana, jonka olen joutunut pyörätuolia käyttämään, mutta paljon on vielä parannettavaa.

Ritva A Korhonen

Liiton ja paikallisyhdistyksen esittelyä leppoisissa tunnelmissa Elomessuilla Hämeenlinnassa.

Käykää allekirjoittamassa Ei myytävänä! –kansalaisaloite vammaisten oikeuksien puolesta. www.kansalaisaloite.fi

Uudenmaan apuvälinepalveluiden moniammatillinen yhteistyö

Uudenmaan apuvälinepalvelut keskitettiin HUS:n alueelliseen Apuvälinekeskukseen 2011 ja Espoon kaupungin perusterveydenhuollon apuvälinepalvelut liittyivät ensimmäisenä tähän mukaan maaliskuussa 2017. Apuvälinekeskus vastaa osaamisen kehittamisestä ja osaamisverkoston muodostamisesta, yhteisistä saatavuusperusteiden ylläpidosta yhdessä jäsenkuntien kanssa sekä apuvälineisiin ja apuvälinepalveluihin liittyvästä neuvonnasta.

Haasteita saada jonot lain määräämiin rajoihin

Keskittämisestä huolimatta jonotilanne on edelleen liian pitkä, sanoo suunnittelija Nuutti Hiltunen HUS Apuvälineyksiköstä. Ensimmäistä kertaa apuvälinettä odottavia pitäisi palvella lain mukaan kolmen kuukauden sisällä tarpeen syntymisestä, Nuutti jatkaa kertoen, että jonossa olo saattaa venyä tämän yli etenkin aikuisten apuvälinepalveluiden puolella.

–Jonon ensikertalaisille ollaan purkamassa ja tavoitetasoa ollaan saavuttamassa, Nuutti Hiltunen toteaa.

–Meillä on joka viikko kokous, missä päätetään, kenen apuvälineen tarve on kiireellisin, ja sen mukaan jonoa puretaan. Yksilöllisen tarpeen mukaan mennään,

Nuutti Hiltusen haastattelu tehtiin Invalidiliiton esteettömän toimitalon ravintolassa. HUS Apuvälineyksikkö sijaitsee fyysisesti saman esteettömän toimitalon alakerrassa, omissa tiloissaan. Kuva: Sari Lehikoinen.

ja sen mukaan, onko apuvälineen hankinta ensimmäinen tai onko kyse uusimisesta, Nuutti sanoo.

–Samalla mietitään uusijoiden kohdalla, miten esimerkiksi sähköpyörätuolin kestämistä voitaisiin helpottaa huollon toimenpitein. Jos kuitenkin huollossa todetaan, ettei sähköpyörätuolista tule enää kelpoista, tarvitsija asetetaan jonoon, Nuutti jatkaa.

–Toki uusijoiden tilannetta tarkastellaan yksilöllisten kiiretarpeen mukaisesti, eikä tietyillä perusteilla olevien vaikeavammaisten henkilöiden tilannetta voida hankaloittaa siten, että heidän täytyisi jonottaa pitkiä aikoja, vaan aina pyritään löytämään asiakkaalle siedettävä vaihtoehto. Aina katsotaan, millaisen ratkaisun voisi löytää esimerkiksi varastoon palanneista sähköpyörä-

tuoleista räätälöiden paras vaihtoehto, avaa Nuutti käytäntöä.

HUS ja EKSOTE noudattavat yhteistä apuvälineen luovutettavuusperiaatetta, jossa keskeinen periaate on yksilöllinen apuväline tarpeen harkinta.

Vaikka toimintaa keskitetään, potilastyö tehdään edelleen paikallisessa perusterveydenhuollon yksikössä. Kaikkien alueen läheteellä tulevien henkilöiden sähköisten liikkumisapuvälineiden ja kommunikaatioapuvälineiden hankinnat huoltopalveluineen tulevat HUS Apuvälinekeskuksen kautta.

–Apuvälinekeskukseen tullaan aina läheteellä, painottaa Nuutti Hiltunen.

Hallinnollisen työn lisääntyminen yllätti

Apuvälinekeskus vastaa keskitetysti potilaiden käyttöön tarkoitettujen apuvälineiden hankinnoista, varastojen hallinnasta ja toiminnasta, apuvälineiden huolto- ja korjauspalveluista, ja osasta apuvälineisiin liittyvistä kuljetuspalveluista sekä tietojärjestelmistä.

–Kun siirryimme alueelliseen apuvälinekeskukseen maaliskuussa, hallinnollisen työn määrän lisääntyminen yllätti meidät, kertoo Nuutti.

Alle 16-vuotiaiden lapsien apuvälineet hoidetaan niin kuin ennenkin

–Jatkossakin HUS Apuvälinekeskus hoitaa lapsien (alle 16-v.) vaativan tason liittyvät apuväline tarpeet lusikasta ympäristöhallintalaitteisiin, kertoo Nuutti.

–Ongelmana sähkösänkyjen hankinnalle ja varastoinnille on varastointitilan rajallisuus.

Suomi lihoi, miten se näkyy apuvälineissä ja niiden kestävyydessä?

–En oikein osaa sanoa, näkyykö se täällä meillä, nauhaa Nuutti ja kertoo jättisuuren manuaalipyörätuolin tilaamisprosessista Meilahteen.

–Valmistaja kertoo apuvälineiden kantavuuden ja kestävyyden rajat, ja niitä on kaikkien noudatettava, Nuutti jatkaa vakavoituen.

–Hankittiin meille tänne vaakakin, ja oston ideana oli nimenomaan se, että pitäisi tarkistaa joidenkin asiakkaiden kohdalla apuvälineen kantavuuden kestävyyden rajat, hän sanoo lopuksi.

Sari Lehikoinen

HUS Apuvälinekeskus

Käyntiosoite: Invalidiliiton esteetön toimitalo Mannerheimintie 107 (sisäänkäynti: Nauvontie 8)
Puhelin: 09 471 80520.

Ota tai jätä

Vuosikausia käyttämistäni kainalosauvoista toinen sauva vääntyi vahingossa, jonka seurauksena menin terveysasemani apuväline lainaamoon pyytämään uutta kainalosauvaa.

Nivelreumani vuoksi käsieni toimintakunto on huono, ja siksi en ole koskaan kyennyt kävelemään kyynärsauvoilla. Kaikki nämä vuodet kainalosauvojeni kädensijat ovat aina olleet puusta valmistettu ja kainalotuet alkuaan nahkaiset, sittemmin keinoahkaiset.

Olen aina luullut, että terveyskeskuksen apuväline lainaamon henkilökunta olisi fysiatrisen alan ammattilaisia, fysioterapeutteja tai vähintäänkin kuntohoitajia. Näin ei ilmeisestikään ole.

Epämiellyttävä yllätys

Minulle tilatut uuden kainalosauvat aiheuttivat kauhistuksen ja epätoivon tunteita. Totesin heti ne nähdessäni, että enhän minä tuollaisia voi ottaa, koska olen lateksi-allergikko. Saamissani uusissa kainalosauvoissa kädensijat sekä kainalotuet olivat kovamuoviset ja kumilla.

Hyvin selkeästi ja yksitavuisesti sain kuulla henkeäsalpaavat lauseet: ”Ota tai jätä. Muita ei ole, eikä tule! Onko sun pakko kävellä joka päivä?”

Neuvokkuutta lähipiirissä

Henkilökohtaisen avustajani neuvokkuuden ansiosta otimme vanhoista sauvoista puiset kädensijat uusiin sauvoihini, ja koska vaihtoehtoa ei tosiaan näyttänyt löy-

tyvän, lähdin sauvoineni kotiin.

Kävelin vajaan kahden päivän ajan pelkillä kovamuovisilla kainalotuilla (onneksi lateksi”pehmusteet” sai pois). Kainaloni kipeytyivät, polveni alkoi kipeytyä, kun en kainalokivuilta kyennyt riittävästi keventää painoa huonosti onnistuneesta tekonivelpolvestani. Lopulta melkein itkin turhaan aiheutetuista kainalo- ja polviki- vuista sekä turhautuneisuudesta.

Onneksi minulla on neuvokas miesystävä – varsinainen pelle peloton. Hän pehmusti kainalosauvojen kainalotuet vaahtomuovisilla keittiönsienillä, joiden päälle löysimme varastoistani kipsipehmustusmuovia, jonka päällystimmme ilmastointiteipillä. Tulos ei ole siisti, ja olen saanut kuulla oikeil-

ta fysiatrian ammattilaisilta, että kainaloni ovat edelleen vaarassa muhkuraisen ilmastointiteipin vuoksi.

Säästöjä ihmisten kustannuksella

Eihän säästöyistä voida mennä tällaisiin ratkaisuihin, joissa asiakkaan terveys tahallisesti vaarannetaan ylimielisellä ja epäammattimaisella asenteella: ota tai jätä? On kyse sitten epäsovinnasta rollaattorista, vaarallisen huonosta pyörätuolista tai sopimattomista, allergiaa aiheuttavasta kainalosauvasta. Tässä tapauksessa kyse taisi olla nimenomaan huonosta säästökohteesta.

Löysin netistä asialliset kainalosauvat, joiden hintaero näihin halvimpiin on alle 35 euroa. Helposti voisivat väittää, että polventekoni-

velen kolmas uusinta tulee maksamaan yhteiskunnalle muutaman nollan tuon luvun perään. Puhumattakaan kipuun syömistäni lisälääkkeiden kuluista.

Sari Lehikoinen
toimittaja
Riihimäki

Lyhennelmä TSIL:n lausunnosta laeista vammaisuuden perusteella järjestettävistä erityis- palveluista (Uusi vammaispalvelulaki)

Tiivistetysti teimme seuraavanlaisia huomioita:

Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto odottaa lakiuudistukselta sitä, että vammaisten ei tarvitse jatkuvasti taistella saadakseen heille välttämättömän avun. Päätökset tulee tehdä toistaiseksi voimassa oleviksi, eikä vammaispalveluita saa kilpailuttaa. Toimintakykyrajoitteen omaavilla ihmisillä on yhtäläiset ihmisoikeudet kuin muillakin Suomessa asuvilla. Lainsäädännön pitää mahdollistaa yhtäläiset oikeudet vammaisille, eikä raha saa olla kriteerinä järjestettävissä palveluja. Vammaisen ihminen tarvitsee myös turvallisuudentunnetta - ettei hänen tarvitse aina pelätä milloin viranomaisen vähentää jo myönnettyjä palveluita ja arjen toimivuus vaarantuu.

Iäkkäiden asema

Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto kantaa erityistä huolta iäkkäiden asemasta. Etenkin huolestuttaa vanhemmalla iällä vammautuvien/vammautuneiden asema. Mielestämme lakia tulee soveltaa kaikkiin henkilöihin, jotka tarvitsevat pitkäaikaisen vamman tai sairauden aiheuttaman toimintarajoitteen johdosta välttämättä ja toistuvasti apua tai tukea tavanomaisessa elämässä. On huomioitava, että palveluiden saamisen edellytyksenä ei voi olla vaikeavammaisuus tai erittäin runsas ja ympärivuorokautinen avun ja tuen tarve.

Palvelujen maksuttomuus

Huolenamme on, että vammaisen henkilön vammaispalvelulain perusteella saamat, mutta sosiaalihuoltolain perusteella järjestetyt palvelut tulevat maksullisiksi. Tätä vastustamme jyrkästi. Siksi ns. kokoomapäätös on otettava aina käyttöön, kun asiakkaalle järjestetään sosiaalihuoltolain mukaisia palveluita vammaispalvelulain mukaisiin avun ja tuen tarpeisiin. Näin palvelujen maksuttomuus tulee aina huomioitua.

Tietoa

Vammaisille ihmisille ja heidän omaisilleen sekä heidän

muille edustajilleen on oltava tarjolla kootusti tietoa siitä, millaisia palveluita on olemassa sekä miten ja mistä niitä voi hakea. Maakuntiin tulee perustaa virkoja henkilöille, jotka neuvovat vammaisia ja heidän perheitään, tarvittaessa selkokielisten. Palvelutarpeen arvioinnin tulee olla lakisääteinen oikeus vammaisille henkilöille, samoin se, että laaditaan asiakassuunnitelma ja palvelusuunnitelma. Omatyöntekijän saamisen tulee olla vammaisille asiakkaille lakisääteinen oikeus.

Osaamista

Olemme myös erittäin huolestuneita sosiaalialan osaamisesta. Miten varmistetaan hyvinkin erilaisten vammojen aiheuttamien toimintarajoitteiden ja niitä kompensoivien erilaisten palveluvaihtoehtojen valinnassa ja toteuttamisessa tarvittava asiantuntemus ja osaaminen. Jotta vammaisen ihmisen toimintakyky ja avun tarve tulee arvioitua oikein, tarvitaan vammaissosiaalityöhön riittävää resursointia.

Kuuleminen

Asiakkaan kuulemisen lisäksi hänellä tulee olla oikeus vaikuttaa palvelun toteuttamistapaan. YK:n yleissopimus 4 artikla edellyttää vammaisten henkilöiden kuulemista heidän asioistaan päätettäessä. On tärkeää, että vammaispalvelulaissa säädetään vammaisen asiakkaan ja hänen läheisensä kuulemisesta.

Päätöksenteko

Toteuttamista koskeva ratkaisu ei myöskään saa jäädä asiakassuunnitelman varaan, vaan siitä on aina annettava muutoksenhakuelpöinen hallintapäätös. Päätökset on tehtävä ilman aiheutonta viivytystä, eikä venyttää päätöksentekoa kolmen kuukauden maksimikaan.

Maakuntia, maakuntien liikelaitoksia ja kuntia on velvoitettava noudattamaan hallinto-oikeuden päätöksiä.

Henkilökohtainen apu

Henkilökohtaiseen apuun tulee olla oikeus henkilöillä, joiden avun tarve on runsas-

ta, jokapäiväistä ja ympärivuorokautista. Samoin henkilökohtaiseen apuun tulee olla oikeus niillä henkilöillä, joilla avun tarve on toistuvaa ja säännöllistä, mutta ei jokapäiväistä eikä kaikkina vuorokauden aikoina.

Vaadimme voimavararajauksen poistamista: Myös henkilöillä, jotka eivät pysty määrittelemään avun sisältöä ja toteutustapaa, tulee olla oikeus henkilökohtaiseen apuun, ja he tarvitsevat siinä neuvontaa. Henkilökohtaista apua tulee myöntää sen mukaan mikä on avun tarve.

Vammaisen henkilö voi joutua tilanteeseen, jossa hän jää täysin toisten ihmisten armoille. Tällainen tilanne voi tulla eteen, esim. henkilön jouduttua sairaalahoitoon. Sairaalahenkilöstön mitoitukset ja työnkuva keskittyy vain hoidon perusteena olevan sairauden hoitoon, ei vamman vuoksi tarvittavaan avustamiseen. Myönnetty henkilökohtainen apu tulee siis olla käytössä myös laitoshoidon aikana.

Esitettyssä Valas-luonnoksessa on eräs erittäin huolestuttava seikka. Luonnoksen mukaisesti Sote-alue voisi päättää tarjotaanko henkilökohtaista apua työntekijämallin mukaan lainkaan. Henkilökohtaisen avun työntekijämallin tulee aina olla henkilökohtaisen avun toteuttamistavan vaihtoehto, jos vammaisen henkilö haluaa toimia työntekijämallin lisäksi maakunnassa tulee

aina olla käytössä kaikki järjestämistavat henkilökohtaiselle avulle, jotta vammaisen henkilö saa henkilökohtaisen avun hänelle itselleen parhaiten sopivalla tavalla. Erittäin tärkeää on huomioida, että tilanteissa joissa henkilökohtainen apu on järjestetty työntekijämallin kautta, järjestävän tahon tulee antaa riittävä turva välttämättömän avun häiriötilanteisiin siten, ettei avun saanti katkea. Asiakassuunnitelmaan onkin kirjattava henkilökohtaisen avun järjestämisen toteuttamistavat työsuhteen sijaisjärjestelyis-

asua tavallisessa asunnossa normaalilla asuinalueella, kuten kuka tahansa, ja saada sinne tarvitsemansa apu ja tuki. Ei voi olla niin, että vammaisella henkilöllä on oikeus vain sosiaalihuoltolain mukaiseen palveluasumiseen. Tästä seuraa usein myös palvelumaksuja, jotka aiheuttavat vakavia taloudellisia ongelmia vammaisille henkilöille. Asumisen tuen ja palveluiden kokonaisuudesta on tehtävä ns. kokoomapäätös, johon kirjataan kaikki asiakkaalle annettavat asumisen tuet ja palvelut. Tämän palvelukokonaisuuden tulee olla asiakkaalle maksutonta.

Vammaispalveluita (mukaan lukien asumispalveluita) ei saa kilpailuttaa missään tapauksessa. Vammaiset ihmiset tulee jättää hankintalain ulkopuolelle. Suomi on ratifioinut YK:n vammaisten oikeuksien sopimuksen, ja tuota sopimusta tulee kunnioittaa ja Suomen lainsäädännön tulee olla sopusoinnussa vammaisten oikeuksien sopimuksen kanssa. Vammaisten oikeuksien sopimuksen mukaan vammaisella henkilöllä on oikeus valita missä ja kenen kanssa asuu. Kilpailuttamisessa on aina olemassa se vaara, että hinta vaikuttaa liikaa.

Asumispalveluiden toteuttamisessa on aina kunnioitettava asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaisensa tai edustajansa mielipidettä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että asumispalveluyksiköissä on hyvät elinolot. Asumispalveluyksikössä tai palvelutalossa asuvallakin tulee olla yhtäläinen oikeus parisuhteeseen ja perheeseen kuin muilla. Pariskunnalla tulee olla mahdollisuus asua yhdessä.

Apuvälineet

Mielestämme tärkeintä on, että asiakas saa hänelle parhaiten soveltuvat apuvälineet ja palvelut. Hinta ei missään nimessä saa olla ainoa asia mitä pohditaan, kun maakunta päättää siitä millaisia apuvälineitä, palveluita, itsenäisen suoriutumisen kotona mahdollistavia välineitä ja muita teknisiä ratkaisuja ja asunnon muutostöitä asiakas saa. Pääasiana tulee olla se, että asiakas pärjää kotonaan ja kodin ulkopuolella mahdollisimman itsenäisesti ja saa itselleen par-

sä sekä häiriötilanteissa.

Lain perusteluissa olisi syytä mainita, että silloin kun henkilökohtaisen avun kokonaisuutta toteutetaan/täydennetään muilla sosiaalipalveluilla, näiden palvelujen tulee olla asiakkaalle maksuttomia.

Laisa pitää mainita työntekijämallin ensisijaisuus, muutoin asiakas ei pääse vapaasti valitsemaan eri toimintamallien välillä, vaan on vaarana, että maakunta päättää asiakkaan puolesta. Asiakkaalle tulee antaa oikeus toimia työntekijämallin lisäksi, mikäli hän siihen kykenee, ja sitä itse haluaa.

Asuminen

Esitetty pykälämuoto "Asumisen tuki ja palvelut voidaan toteuttaa myös henkilön omaan asuntoon" antaa käsityksen, että se ei ole ensisijainen vaihtoehto. Vammaisen henkilön on voitava

haiten soveltuvan avun. Miellemme maakunnan tulee ensisijaisesti vastata asunnonmuutostöiden toteuttamisesta. Asiakkaalle ei saa muodostua kuluja.

Lyhytaikainen huolenpito

Tällä hetkellä ongelmana on se, että lyhytaikaista huolenpitoa tarjoavista paikoista on huutava pula. Lyhytaikaisen huolenpidon paikkojen puute on johtanut siihen, että vammaisten omaishoitajat eivät ole voineet pitää heille lakisääteisesti kuuluvia lomapäiviään, kun omaisen hoito ei ole järjestyksessä vapaapäivien aikana. Lainsäädännössä tulisikin taata se, että omaishoitaja saa pitää kaikki hänelle kuuluvat lomapäivänsä.

Liikkuminen

Vaadimme poistettavaksi kappale: "Vammaisen henkilön liikkuminen toteutetaan ensisijaisesti osana esteettöntä julkista joukkoliikennettä. Julkisen joukkoliikenteen käyttöä on tarvittaessa tuettava ja täydennettävä sosiaalihuoltolain 23 §:n 3 momentin mukaisilla liikkumisen tuen toteuttamistavoilla. Elleivät sosiaalihuoltolain mukaiset liikkumisen tuen toteuttamistavat ole vammaisen henkilön liikkumisen turvaamiseksi riittäviä ja sopivia, sovelletaan tätä lakia." Suomen joukkoliikenne on valtaosaltaan esteellistä. Matkat joukkoliikenteen pysäkeille ovat valtaosalla Suomen vammaisista kohtuuttoman pitkiä, liikennevälineeseen päästämiseen tarvitaan joutua odottamaan kohtuuttoman pitkän ajan päästämiseen matkaan. Liikennevälineeseen ei välttämättä mahdu apuvälineellä, koska apuvälineitä käyttäville tarkoitettujen paikkojen käyttöä on rajoitettu. Mm. busseissa ja kaukojunissa on olemassa vain kaksi (2) paikkaa pyörätuoleille. Joukkoliikenne ei voi koskaan korvata kuljetuspalveluita.

Tarvitaan myös selkeyttä periaatteisiin millä perusteella lain valinta tehdään asiakkaalle sosiaalihuoltolain ja vammaispalvelulain välillä.

Lakimuutoksessa tulee säilyttää vakio/tuttu/omataksi-oikeus eli oikeus tilata kyyti suoraan taksiryttäjältä itseltään. Siitä ei saa luopua. Vuonna 2018 vapautuu taksiliikenne, ja siksi maakuntien täytyy erikseen varmistaa, että kuljetuspalvelumatkoja ajavat taksit osaavat asianmukaisesti ottaa huomioon vammaiset asiakkaat. Maakunnilla tulee olla lupa-

menettely, eli takseilla pitäisi olla maakunnan myöntämä lupa ajaa kuljetuspalvelumatkoja.

Vammaisten kuljetuspalveluissa tulee aina soveltaa vammaispalvelulakia, ei sosiaalihuoltolakia. Kaikilla vammaisilla tulee olla yhtäläinen oikeus matkustaa. Maakunnan ja kuntien tulee varmistaa, että kuljetuspalvelumatkoja ja Kela-matkoja ajavia autoja on kaikkina vuorokaudenaikoina ajossa.

Liikkumisen tuen ja palvelujen avulla toteutettavista matkoista ei saa muodostua niin hankalia ja pelottavia, että vammaisen henkilö ei niitä tosiasiallisesti uskalla käyttää. Matka- ja odotusajat eivät saa pidentyä kohtuuttomasti, eikä toteuttamistapa saa aiheuttaa kuljetuspalvelun käyttäjälle muuta haittaa.

Nykyisin 18 yhdensuuntaista matkaa on vakiomäärä vapaa-ajan matkoissa, ja se ei ole riittävä määrä aktiiviselle vammaiselle. Haluammekin muistuttaa siitä, että maakunnat eivät saa käyttää 18 matkaa maksimina, vaan sen tulee olla minimi, joka voidaan asiakkaalle myöntää. Nykyisin ongelmana on ollut, että kunnat ovat käyttäneet 18 matkaa maksimina, eli eivät ole käytännössä myöntäneet enempää vapaa-ajan matkoja kuin aivan poikkeustapauksissa. Julkinen liikenne ei kykene vastaamaan vammaisten henkilöiden liikkumisen tarpeisiin.

Tarvittaessa pitää olla oikeus siirtää matkoja käytettäväksi toisen maakunnan alueella. Esimerkiksi kesäloman ajaksi pitää voida siirtää matkustusoikeus käytettäväksi siinä maakunnassa missä matkakohte, esimerkiksi kesämökki sijaitsee

Lopuksi

Vammaisen henkilön esitetyn lain mukaisiin palvelutarpeisiin vastaavien palveluiden muodostaman kokonaisuuden on oltava maksuton riippumatta siitä minkä lain perusteella yksittäinen palvelu järjestetään. Palveluita tulee tehdä ns. kokoomapäätös, jossa määritellään millä yksittäisellä palvelulla mihinkin palvelun tarpeeseen vastataan ja todetaan palvelujen maksuttomuus. Palvelutarpeen uudelleen arviointiin ei tule ryhtyä, jos se on asiakkaan edun vastaista. Yksityiskohtaisissa perusteluissa tulisi nostaa esiin luottamuksensuojaperiaate. Luottamuksensuojaperiaate oikeuttaa vammaisen henkilön luottamaan viranomaisten päätösten ja vakiintuneiden käytäntöjen pysyvyyteen.

Liitossa tapahtuu syksyllä

**Syysseminaari
Vähäjärvellä 7.-8.10.:**
**Aiheena
kansalaisvaikuttaminen**

Seminaarin hinta on 70 e, opintoteliin (arvo 40 e) oikeutetuille eli työttömille ja eläkeläisille hinta on todella edullinen, vain 30 euroa. Ilmoittautumiset 29.9. mennessä joko lomakotiin lomakoti@tsil.fi tai 03-6543124 taikka liiton toimistolle tsil@tsil.fi tai 09-3960 5680. Kaikki mukaan kuulemaan tärkeää asiaa ja nauttimaan Vähjärven kodikkaasta tunnelmasta.

**Sosiaalineuvonta-
toiminnan kurssi
13.-16.11. Vähäjärvellä**

Sosiaalineuvontatoiminnan kurssilla pureudutaan neuvontatoiminnassa esiin tulleisiin asioihin asiakastausten kautta ja käsitellään muita neuvonnassa hyödyllisiä asioita. Kurssi on tarkoitettu neuvontatoimintaa tekeville tai neuvontatoimintaa aloittamassa oleville. Kurssin hinta on vain 40 euroa, matkat korvataan. Ilmoittautumiset 31.10. mennessä joko lomakotiin lomakoti@tsil.fi tai 03-6543124 taikka liiton toimistolle tsil@

tsil.fi tai 09-3960 5680. Tule mukaan oppimaan uutta ja kertaamaan asioita.

Liitto mukana Apuvälinemessuilla

Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto osallistuu Apuvälinemessuille Tampereen messu- ja urheilukeskuksessa 9.-11.11. Torstaina 9.11. on ammattilaisten päivä, pe-la 10.-11.11. ovat avoimia kaikelle kansalle. Tule tervehtimään meitä liiton ständille, mukana menossa myös Tampereen yhdistyksen väkeä.

Mielenilmaus Lahdessa

Mielenilmaus VR:n esteettömyyden ja palveluiden parantamiseksi veti huonosta säästä huolimatta puolen sataa osanottajaa paikalle Lahdessa 7.9.

Lahden yhdistyksen pj. **Ritva Korhonen** juonsi tilai-

suuden ja liiton toiminnanjohtajamme **Sari Laiho** käytti puheenvuoron sopien jo tapaamisen VR:n edustajan kanssa. Vammaisjärjestöjen tukena oli konduktöörin edustaja. VR:ltä paikalla oli kolme edustajaa, jotka vai-

kuttivat suhtautuvan myönteisesti vaatimuksiimme.

Jääme odottamaan tuloksia.

Ritva A Korhonen

TERVETULOA VÄHÄJÄRVEN LOMAKOTIIN

**Kokous, kurssi, loma tai pikkujoulu mielessä
- suunta Vähjärven lomakotiin**

Tarjoamme majoitusta, maukasta kotiruokaa, viihtyisiä tiloja, saunan löylyjä ja mukavaa yhdessä oloa.

hinnat: A-osa 59 euroa/ vrk/hlö, B-osa 57 euroa/ vrk/hlö

Kysy edullisia hintojamme, pyydä tarjous, poikkea tutustumaan paikan päälle tai vieraille kotisivuillamme.

**Vähjärven lomakoti
Muntsilantie 19
14700 Hauho (Hämeenlinna)
p. (03) 6543 124
s-posti: lomakoti@tsil.fi
www.tsil.fi/lomakoti**

Tervetuloa Tampereelle

Meillä vietetään Nääs-yhdistyksemme 70-vuotisjuhlaa Uudenkylän Työväentalolla Tapiolassa. Nyt sielläkin on ramppi jota pitkin kulkea pyörätuolilla ja rollaattorilla. Ja se kauan kaivattu vammais-wc -teimme jo viisi vuotta sitten työväentalon hallituskelle aloitteen sen rakentamisesta ja nyt tänä kesänä se sitten tehtiin. Liittomme on korostanut esteettömyyden seuraamista. Tampereen kaupungin vammaisneuvosto on painottanut tätä niin liikenteen kuin julkisten rakennusten suhteen.

Olemme aloittamassa toimintamme syyskautta. Ensin 31.8. alkoivat kerhot ja 6.9. menimme Vähäjärvelle pitämään seminaaria eli opintotilaisuutta.

Tampereen Tapaturma- ja sairausinvalidit ry:n hallitus, takarivissä keskellä puheenjohtaja Anja Klvipensas.

Aiheena oli Ajankohtaista SOTE-rintamalta. Käymme lomakodissa noin neljä kertaa vuodessa. Tutkiessamme yhdistyksen historiaa löysimme lehtikirjoituksen,

jossa Tampereen yhdistys kehottaa muita yhdistyksiä käyttämään lomakotia, taisy olla 70-luvulta.

Syksyn toiminnan pääpaino tulee olemaan 70-vuotis-

juhlan järjestäminen, myös edunvalvontaa on. On seurattava sekä valtion että oman kaupungin budjetin valmistelua. Tampereen kaupungille teemme kunnallisaloiheen terveyskeskusten maksujen poistamisesta sekä henkilökunnan lisäämiseksi niin terveydenhoitoon kuin ikäihmisten ja vammaisten kotihoitoon.

Tampereella tehdään valtavat velat raitiotien rakentamiseen. Ollaan mukana Areenan rakentamisessa jne. On kyse arvostuksesta ja arvojen näkemisestä: onko tarpeen kerskarakentaminen vai ihmisten hyvinvointi?

Jo viisitoista vuotta on toimistollamme pidetty sosiaalivontaa joka toinen viikko. Sitä on pitänyt **Jari Heinonen**, myös **J.P. Tamminen** on viime aikoina ollut muka-

na. Toiminta on osoittautunut erittäin tarpeelliseksi. Neuvoja on tultu kysymään kauempaakin. Ihmiset ovat saaneet apua monenlaisissa asioissa. Toiminta on tarkoitettu kaikille apua tarvitseville, ei vain yhdistyksen jäsenille.

Omasta kerhostamme ovat **Irmeli ja Eino Saarijärvi** auttaneet lomakkeiden täytössä jne. Liiton sosiaalivontakursseille he ovat osallistuneet ahkerasti.

Tässä oli lyhyesti toiminnastamme.

Olette tervetulleita juhlaamme!

Nähään ja jutellaan lisää.

Anja Klvipensas

Tampereen Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry

Tampereen Tapaturma- ja sairausinvalidit 70 vuotta

Aino Laineen ja Anja Klvipensaan kokoamien asiakirjojen pohjalta pääkohdat poimien toimittanut Hannu Oittinen. Valittavasti kokonaisia vuosia puuttuu välistä. Yhdistys toivoo, että kaikki löytyvät asiakirjat ja kuvat toimitetaan yhdistyksen toimistolle. Myös suullinen muistitieto on tervetullutta. Historia-projekti jatkuu.

Yhdistyksen alkuaikojen suuria tehtäviä oli saada siviili-invalidit samanarvoiseen asemaan sotainvalidien kanssa. Kuvassa yhdistyksen vuosikokouksen osanottajat vuonna 1949.

1951

Johtokunnan kokouksia pidetty Tullinaukion kioskilla (Paavolan kopilla) kerran kuukaudessa. Esillä mm. varojen hankkiminen kaupungin avustuksilla, keräyslistoilla ja arpajaisilla liiton kanssa. Toimistonhoitajana Taimi Rantanen. Kesäkuussa muutosilmoitus yhdistysrekisteriin. Ilmoituslehtinä on käytetty Aamulehteä, Kansan Lehteä ja Hämeen Yhteistyötä. Vuosikokouksissa laadittu sotavammaisten lu-

ettelo. Yhdistyksen jäsenille myönnetty pieniä sairausavustuksia ja avustuksia ortopedisiin tarvikkeisiin. Joulujuhla pidettiin Maantuotteen ruokalassa.

Vuosikokouksessa työtä johtamaan valittiin 10-henkinen johtokunta. Elokuussa ja sen jälkeen toiminta keskittyi voimakkaaksi sotavammaisten luettelointiin, jotka eivät saa mistään korvausta. Suunniteltiin myös siviiliinvalidien luettelointia, jotka syystä tai toisesta eivät saaneet mistään korvauksia.

Yleissä kokouksissa keskusteltiin yhdistyksen kehittämisestä ja toiminnanjohtajan saamiseksi yhdistykselle. Keskusteltiin myös ohjelmallisista jäsenkokouksista. Kokouksia pidettiin Maantuotteen ruokalassa. Keskusteluja käytiin uuden huoltolain ympärillä.

1952

Rahastonhoitajaksi valittiin V. Viitanen. Työvaliokunta toimi huoltojaostona. Toimittiin yhdessä Rauman yhdistyksen kanssa vanhanpojanveron poistamiseksi yli 30-prosenttisilta invalideilta. Liittohallituksen kokous Tampereella. Liittokokousjuhla pidettiin Rautatieläisten Seuratilalla. Laadittiin kirjelmä kaupungille invalidien paremmin sijoittumiseksi työhön. Yhdistys on ostanut 2 kpl Laikka Oy:n osakkeita.

1953

Kampanjat keskittyivät etupäässä kirjeenvaihtoon kaupungin kanssa invalidien työhön sijoittamisessa. Kaupunki eväsi avustusanomuksen. Yhdistys ei ole tyytyväinen liiton tähänhetkiseen toimintaan.

Vuodet 1954-1960

Joko hiljaiseloa tai asiakirjoja kateissa. Vuoden 1956 toi-

mintakertomuksessa sanotaan: "Yhdistyksen toiminta ei ole kovin vilkasta. Ratkaisua yritetään, jos saataisiin toimisto. Liitto on asiassa mukana." Orivedelle perustettiin 1959 yhdistyksen alajaosto, josta 1960 muodostettiin oma yhdistys.

1961

Saatu järjestymään toimistotila Oikokatu 1:ssä. Toimistonhoitajaksi hyväksyttiin Eino Laine. Toiminta virkistyy. Toimisto siirretään Kutoma työväenliiton kerhohuoneeseen. Kokoukset pidetään toimistossa. Toukokuussa yleisessä kokouksessa harkittiin yhdistyksen nimen muuttamista siten, että siihen tulisi mukaan sana "sairaus".

Marraskuussa 1961 vuosikokous on vilkas. Sammonkadulta saatu toimisto virkistää yhdistyksen toimintaa. Toimistossa myydään paljon kaikenlaisia pieniä tuotteita. Jäseniä liittyy paljon toimiston aukioloaikoina. Kaupunki hylkää jatkuvasti avustusanomuksia. Liitosta yleisissä kokouksissa ja vuosikokouksessa V. Laitinen.

1962

Toimintaa tiiviimmin johtamaan valittiin työvaliokunta. Yhdistys lähettää kirjeet muille invalidijärjestöille, et-

tä saataisiin neuvotella yhteisvoimin invalidilaeista. Yhdistyksen toimisto muuttaa Sammokonkatu 7 A:n tiloihin. Toimistoon hankitaan toimistokalusteet. Toiminta on aktiivista sairausvakuutuksen voimaan saattamiseksi. Tapiolassa pidetään ahkerasti tanssivuoroja talouden pitämiseksi tasapainossa. Lähetettiin kiitoskirje Neuvostoliiton pääministerille toimista rauhan puolesta.

1963

Liittokokous Tampereella. Tampereen yhdistys saa monet kiitokset hyvin suoritetuista liittokokousjärjestelyistä. Yhdistyksen edustaja tekee liittohallituksessa esityksen, että liitto edistäisi kampanjaa tapaturmakorvausten ja sekä eläkkeiden korotusten puolesta. Uusi Invalidi-lehden eteen tehty työ tuottaa tuloksia. Vuositilauksen sekä irtonumeroiden myynti lisääntyy.

Valmistava vuosikokous 20.1.1963. Liitosta edustajana V. Korpela. Vuosikokous helmikuussa 1963. Pauli Elmgren jatkaa yhdistyksen puheenjohtajana ja sihteeriksi valittiin Aili Mattila. Johtokunnan jäseniä valittiin 12 henkilöä. Toimistonhoitajaksi alkoi Elmgren. Liiton sihteeri esitteli eduskunnalle tehdyistä lakialoiteista in-

validihuoltolakiin tehtävistä parannuksista.

1964

Valmistava vuosikokous tammikuussa 1964. Liitto on vuokrannut Lautsian lomakodista yhden hehtaarin suuruisen alueen. Varojen hankkiminen aloitetaan kesäkodin hankkimista varten.

Vuosikokous helmikuussa 1964. Liiton sihteeri Laitinen esitteli tilannetta. Uusi sairausvakuutuslaki astunut voimaan 1. huhtikuuta. Tampereen yhdistyksen on ollut mukana lain aikaansäämiseksi. Kansaneläkelakiin on tullut kaksi korjausta vuoden sisällä. Yhdistys on liittynyt jäseneksi vastaperustettuun Invalidien työtukeen. Puheenjohtajana jatkaa Elmgren ja sihteerinä Aili Mattila. Johtokunta jatkaa samassa kokoonpanossa.

Liitytään Osuusliike Voiman jäseneksi ja Invalidien Yhteistyöntuen jäseneksi. Tehdään kaupunginhallitukselle esitys invalideille myönnettävistä alennuslipuista TKL:n autoihin. Liiton lomakotitoiminta lähtee alkuun. Lautsiasta on vuokrattu tontti. Toimisto muuttaa Makasiininkatu 12:een. Kokoukset pidetään toimistossa. Päätettiin esittää, että liitto tekisi aloitteen kaikkien invalidieläkkeiden sitomiseksi indeksiin.

1965

Tammikuussa kuoli yllättäen pitkäaikainen, pidetty, tarmokas ja aktiivinen puheenjohtaja Elmgren. Toimistohoitajana aloittaa Saima Väre. Kaupunginhallitukselta tulee kielteinen päätös esitykseen invalidien ja eläkeläisten alennuslipuista TKL:n autoihin. Perustetaan opintokerho.

Valmisteleva vuosikokous helmikuussa 1965. Liiton edustaja Laitinen esitteli kampanjaa kaikkien vammautuneiden saamiseksi tasa-arvoiseksi eduiltaan sotavammaisten kanssa hoidollisesti sekä taloudellisesti. Liitto on päässyt alkuun taloudellisesti kesäkotitoiminnassa. Syntyi päätös liittyä Kansan Sivistystyön liittoon sekä opiskella sosiaalilakeja.

1966

Toiminta keskittyi paljolti varainhankintaan. Eläkeläisten yhdistyksen kanssa etsitään yhteisiä toimintamuotoja, kuten opintokerhoa. Eläkeläisten kanssa yhdessä käydään syyskuussa eduskuntaryhmien puheilla.

Vuosikokous helmikuussa 1966. Yhdistyksen puheenjohtajana jatkaa Emil Viita.

Naistoimikunnan puheenjohtajaksi alkoi Saima Väre. Varoja hankitaan edelleen keräyksillä, arpajaisilla ja hoitamalla tanssivuoroja Tapiolassa.

Valmistava vuosikokous joulukuussa 1966. Kokouksessa tehtiin esitys yleisestä sairaustutkimuksesta, joka olisi saatava lakisääteiseksi.

1967

Vuosikokous helmikuussa 1967. Emil Viita valittiin jatkamaan puheenjohtajan tehtäviä. Johtokuntaan valittiin uusia henkilöitä. Naisjaston nimi muutettiin askartelu- ja opintojaostoksi, vastaavaksi valittiin Alina Pirhonen.

Syyskokous marraskuussa 1967. Liiton edustajana Kalle Vauhkonen. Yhteistyötä alkoi syntyä muiden invalidijärjestöjen kanssa. Pulmana oli, miten saada nuorempia jäseniä mukaan toimintaan.

1968

Vuosikokous helmikuussa 1968 Hämeen Työväen Säästöpankin tiloissa. Liiton edustajana V. Laitinen. Liiton kesäkotitoiminta voi alkaa kesällä omassa kesäkodissa Hauholla Vähäjärven lomakodissa. Puheenjohtajana jatkaa Emil Viita. Sosiaalijohtaja Ahti selosti sosiaalilakeja ja nämä tilaisuudet koettiin antoisiksi.

Lisänä muistiinpanoja vuodelta 1970

Naistoimikunnan kerho aloitti toimintansa 18.9.1970. Toiminta jatkui alkuun päästyään hyvin vilkkaana, pöytäkirjojen mukaan vuoden 1975 lopulle. Enimmillään naistoimikunnan kerho keräsi yhdistyksen naisjäseniä 50 henkeä.

Kerhon toiminta kulkee samoilla linjoilla yhdistyksen pääasiallisen toiminnan kanssa. Kuitenkin naisten toiminnasta muodostuu näinä vuosina yhdistystä kaikin puolin täydentävä kerho. Naistoimikunta hoitaa virkistykseen, kuten järjestää joulujuhlien ja muiden sellaisten tilaisuuksien ohjelman, tarjoilun ja muut käytännön työt. Kerholaiset tekevät käsitöitä, hankkivat lahjoituksia ja tuovat myyjäisillä rahaa yhdistykselle.

Kerholla on tapana joka toinen kerta kokoontua, jossa on alustajina asiantuntijoita monilta aloilta. Erityisen kiinnostuneita ollaan sosiaalilaeista. Ja naisia kun ollaan, ei unohdeta käyttää asiantuntijoita ihonhoidon, jalkahoidon ja liikunnan alueilta-

kaan.

1985

Johtokunta on pitänyt 11 varsinaista ja 4 ylimääräistä kokousta. Pöytäkirjoihin on merkitty 190 pykälää. Johtokuntaan ovat kuuluneet Elina Kukkola, Lyyli Wilen, Heikki Rannisto, Anni Paju, Helmi Ojala, Marjatta Johteinen, Anna Salmi, Leevi Nieminen, puheenjohtaja Anna Suosalo ja sihteeri Kerttu Hänninen.

Yhdistyksessä toimii viisi kerhoa. Yhteiskuntatiedon kerhossa on käsitelty rauhankysymyksiä, työväenhistoriaa ja ajankohtaisia asioita. Oppikirjana on ollut Helena Kekkosen "Minun maailmani".

Matkailujaostoon ovat kuuluneet Elina Kukkola, Lyyli Wilen ja Pentti Kallio. Kotimaassa on retkeilty Helsingissä, Kalvikissa ja Vaajakoskella, ulkomailla Jaltalla ja Leningradissa. Matkoille ja retkille on ottanut osaa noin 150 jäsentä. Yhdistys on myöntänyt sosiaalisin perustein viiden vuorokauden loman Vähäjärven lomakodissa, lisäksi 17 jäsentä on lomailut Vähäjärvellä jäsenalennushintaan.

Kulttuuriryhmän kerho on kokoontunut Kalevan uintikeskuksella 33 kertaa, tunteja 69 ja osanottajia keskimäärin 16. Huomattava toimintamuoto on ollut ohjelmaryhmätyö, opinto-ohjaajana Aune Vesa ja liikunnanohjaajana Hulda Suoniemi.

Uinti- ja retkeilykerho on kokoontunut Kalevan uintikeskuksella 42 kertaa noin 14 hengen porukalla, ohjaajana Helmi Ojala. Harrasterkerho on kokoontunut Lyyli Wilenin johdolla 32 kertaa, osanottajia keskimäärin 35.

Sosiaalipoliittinen kerho on kokoontunut 33 kertaa, osanottajia keskimäärin 20, on ollut eri vetäjiä. Oppikirjoina ovat olleet "Ken on maassa rikkahin", "Suomalainen kapitalismi" ja "Sosiaalipoliittinen tulevaisuus".

Yhdistyksen jäsenmäärä vuoden lopussa on ollut 340, uusia liittynyt 19, eronnut 15 ja kuollut 11. Vuoden aikana on lähetetty yhteensä 8 kirjelmää, eduskuntaryhmille, pääministerille, kouluhallitukselle ja koululautakunnalle.

1987

Yhteiskuntatiedon kerho kokoontui 31 kertaa, mukana keskimäärin 30 osanottajaa. Aiheita olivat mm. Invalidihuoltolain esimuodot (Marjatta Stenius), naistenpäivän syntymäpäivät (Anja Kivipensas) ja vammaispalvelut (Olli Jyrkämä). Perusoppikirjoina ovat olleet "Kuntoutuvan

sosiaaliturva", "Rinta rinnan", "Kansallinen kehitys" ja "Parantajan roolit". Vierailimme eduskuntatalon rappusilla mielenosoituksessa oikeuksiemme puolesta 26. marraskuuta.

1988

Jäsenhankintakilpailu 40-vuotisen toiminnan merkityksen painottamiseksi on löytänyt kaksi osanottajaa: Toini Lehmuksen ja Eero Alpin. Kummallakin on viisi jäsentä. Päätettiin esimerkellisen työn ansaitsevan puheena olleen palkinnon eli viiden vuorokauden loman sosiaalisena lomana Vähäjärven lomakodissa.

Eino Pajunen oli yhdistyksestämme Tampereen kaupungin kulttuurilautakunnan kutsumassa tiedotustilaisuudessa. Hän kertoi, että yhdistykset voivat tuoda tilaisuuksiin yhden tunnin pituisen ohjelman, josta maksetaan korvausta 500 markkaa. Asia viedään kerhoihin ja ohjelmaryhmille. Ilmoitetaan sen jälkeen, jos jäsenistö on halukas osallistumaan.

Käsityökerho Ahkerat Liisat on toiminut viime keväästä lähtien yhdistyksen toimitiloissa valmistuen myyjäisiin tavaroita. Ahkeria kerholaisia on ollut 8-10. Kerhon ohjaajana on toiminut Toini Mehtälä.

Tanhuryhmä Kerttu Hännisen johdolla toimi kevätkauden, mutta ei päässyt vauhtiin syyskaudella. Lauluryhmä on kokoontunut joka toinen viikko Pentti Riekkolan johdolla. Lausuntaryhmä Vanhat veturit on kokoontunut joka viikko Aune Vesan johdolla.

Kodinhoitopalvelut ja kodinhoitohenkilökunnan lisätarve ovat olleet aiheina yhdistyksen sosiaalilautakunnalle ja valtuustoryhmille osoittamissa kirjeissä. Sosiaalivirastolta on tiedusteltu taksivastustusten helpotuksista ja sosiaaliviraston kyselyyn vammaispalvelujen saatavuudesta on vastattu.

1989

Erilaiset kerhot ovat koonneet kerrallaan jopa kymmeniä osanottajia mukaan toimintaan. Kuvassa lausuntaryhmä kokoontuu Sorin nuorisotalolla 1993 Aune Vesan (vasemmalla) ohjaamana. Lausuntaryhmä tunnettiin aiemmin nimellä puhekuoro.

Perjantaikerho Sorin nuorisotalolla klo 11. Kerhossa keskustellaan vammaisia, sairaita ja vanhuksia koskevista ajankohtaisista asioista, usein ulkopuolisen asiantuntijan alustuksen pohjalta, lisäksi harrastetaan liikuntaa ja laulua. Sosiaalipoliittinen kerho ja kulttuurikerho kokoontuvat torstaisin, käsityökerho Ahkerat Liisat tiistaisin.

Lähdemme eduskuntatalolle Helsinkiin marraskuun 28.päivänä osoittamaan mieltämme ja toivomme, että jokainen teistä ottaa mukaansa ainakin yhden ei-jäsenen. Vaadimme: Elintarvikkeiden hinnat alennettava, kansaneläkelain 4. vaihe toteutettava viipymättä, lisää lääkäreitä terveyskeskuksiin, liikevaihtovero pois välttämättömyystarvikkeilta, pankkien ja grynderien valta aisoihin ym. ym.

1991

Torstaikerho on yhdistyksen yleiskerho. Osanottajia on ollut vähimmillään 20 ja enimmillään yli 50. Kerhon vetäjinä ovat toimineet vuoroviikoin Irmeli Saarijärvi ja Kalevi Lahovuori. Kerhossa on keskusteltu ajankohtaisista terveys- ja sosiaalipoliittisista kysymyksistä, suunniteltu matkoja ja vierailuja, jne. Mainiona kerhosihteerinä on toiminut Fanny Sarkanen. Kulttuurikerhossa on tutkittu ja luettu suomalaisten työläisrunoilijoiden runoja ja harjoitettu niitä esityskuntoon.

Aiemmista kerhoista ovat jatkaneet käsityökerho Ahkerat Liisat, ohjelmaryhmä Vanhat veturit sekä liikuntaryhmä. Ennen eduskuntavaaleja järjestimme eri puolueiden edustajaehdokkaiden tenttitilaisuuden Sorin nuorisotalossa. Oululaiset ja forssalaiset kävivät yhdistyksemme vieraina, me kävimme Uumajassa, Tukholmassa ja Haminassa. Yhdistys on avustanut jäseniään maksamalla osan Lapin niemien kylpylän sisäänpääsy-

Tampereen yhdistys on koonnut vuosikymmenten mittaan bussilasteittain mielenosoittajia eduskuntatalolle ja kaupungin päättäjien puheille. Kuvassa ollaan eduskuntatalon edessä 15.9.1992.

maksuista.

"Olemme kaikki saaneet kuulla ja lukea, kuinka Tampereen kaupunki aikoo kohdella vähempiosaisiaan. Sosiaalimenoista aiotaan leikata ja osa terveydenhuollosta asettaa maksulliseksi. Olemme sitä mieltä, että on suorastaan rikollista saada kaupungin budjetti tasapainoon näillä keinoin. Muunmuassa edellämmainituista syistä kutsumme teitä mielenosoitukseen Virastotalon eteen marraskuun 18. päivänä. Kaikilla vammaisryhmillä on silloin mahdollisuus jättää oma vaatimuslistansa kaupunginvaltuutetuille."

1994

Yhdistyksen toimisto muutti viime vuoden maaliskuussa Näsilinnankatu 22 A II kerokseen, missä asustelemme Rauhanpuolustajien naapurina. Toimistonhoitaja Aino Laineen tavoittaa keskiviikkoin klo 11-15.

Torstaikerho, kulttuurikerho ja Ahkerat Liisat jatkavat entiseen tapaan. Parillisten viikkojen torstaina kokoontuu lauluryhmä Laulunlyömät harjoittelemassa torstaikerhon jälkeen ja parittomien viikkojen torstaina harjoittelee tanhuryhmä Leikinlyömät.

MUISTAKAA: Syksyn tärkein tapahtuma on mielenosoitus Helsingissä 28. marraskuuta. Tule mukaan ja tuo toverisikin!

1995

Tammikuussa yhdistyksen 25-henkinen ryhmä teki matkan Gran Canarialle Playa de Inglesiin. Matka onnistui 98-prosenttisesti, mitä nyt muutama vatsasairaus iski. Maaliskuun 3.-17. päivinä pidimme Vähäjärvellä kurssin nimeltä Ihminen ja sen joka-

päiväinen leipä. Kurssilaiset, 24 henkeä, olivat sitä mieltä että syksyllä pitää ottaa uudeksi.

Laulunlyömät on myös hyvissä voimissa. Tietysti mieslaulajia saisi olla enemmän. Laulunlyömillä on uusi säestäjä, Veikko Mäkinen. Lauri Petäjä joutui sairauden takia jättämään soittohommat. Kauniit kiitokset Laurille tehdystä työstä. Leikinlyömät ja Vanhat Veturit kaipaisivat lisävahvistuksia. Jos olet vähänkin kiinnostunut liikunnasta musiikin tahdisa tai kuorolausunnasta, ota yhteyttä kerho-ohjaajiin.

1996

Ensimmäinen tilaisuus, jossa voimme haastatella poliittisia päättäjiä, osin entisiä osin tulevia, on 15. syyskuuta klo 17 Vuoltsussa. Sinne on kutsuttu kaikista nykyisistä valtuustoryhmistä edustajat vastaamaan heille tehtyihin kysymyksiin. Lokakuun 25.-27. päivinä pidetään Vähäjärvellä seminaari aiheesta Kansaneläkeuudistus. Liitto järjestää opintotilaisuuksia: esiintymistaidon kurssi marraskuulla, sosiaalipoliittikan seminaari joulukuulla ja yhdistystoimintakurssi tammikuulla.

1997 - 2017

Toimistolla on tarkoitus opastaa jäseniä erilaisten kaavakkeiden ja hakemusten täyttämässä. Toimintavastuuksia on anottu Tampereen kaupungin sosiaalivirastolta, anotaan myös omalta liitolta. Sosiaalilomia järjestetään jäsenille mahdollisuuksien mukaan.

Sosiaalineuvonta käynnistyi vuosituhannen vaihteessa. Tampereen tapaturma- ja sairausinvalidien sosiaalineuvonnassa on yli 15 vuoden aikana käynyt tuhansia ihmisiä. Kävijöiden asiat ovat liittyneet laajasti koko suomalaisen sosiaaliturvan kenttään. Muutama alue on nousut ylitse muiden. Tällaisia ovat eläkevalitukset (työeläkkeet ja kansaneläkkeet),

Kelan asiat (eläkkeensaajien hoitotuki, asumistukiasiat ja sairausvakuutusasiat), eri kaupunkien toimeentulotukipäätökset sekä muut kuntapalvelut liittyvät asiat (muun muassa vammaispalvelut).

Tampereen sosiaalineuvonnan toimiva esimerkki osoittaa elävästi ja hyvällä tavalla, että sinnikkäät kansalaiset kykenevät monimutkaisessa ja eriytyvässä maailmassa puolustamaan oikeuksiaan, kunhan he vain verkottuvat oikealla tavalla ja käyttävät verkostoistaan saatavaa asiantuntemusta luovalla tavalla hyväkseen. Asioihin voi aina vaikuttaa, kunhan vain yhdessä tartutaan toimeen.

Aino Laineen muistiinpanojen pohjalta Tampereen yhdistyksen toimihenkilöt vuodesta 1951 vuoteen 1968

Puheenjohtajat:

1951-54 Niilo Mattila
1955-57 Vilho Harju
1957-60 P.Paavola
1961-65 P. Elmgren
1966-68 Emil Viita

Sihteerit:

1951-60 Johannes Lähtenmäki
1961-62 P. Korpela
1963-65 Aili Mattila
1966-68 Saima Väre

Rahastonhoitajat:

1951-58 Erkki Kivelä
1958-62 Johannes Lähtenmäki
1963-64 P. Elmgren
1965-68 Saima Väre

Tampereen yhdistyksen toimisto kotiutui 1993 monien muuttojen jälkeen Näsilinnankadun osoitteeseen. Kuvassa vasemmalta Aino Laine, Eino ja Irmeli Saarijärvi sekä Kalevi Lahovuori.

Vammaistyötä Tampereella

Sodan jälkeiset vuodet olivat ankeat ja puutteen sanelemat. Erityisen vaikeaa oli ihmisillä, joilla vamma tai sairaus esti työnteon. Sosiaalijärjestelmää ei oikeastaan ollut olemassa, joten nämä ihmiset elivät puutteen alaisina.

Sodassa vammautuneille sotainvalideille oli sotilavammalailla järjestetty hoitoa ja sosiaalista turvallisuutta. Maksettiin ns. kuniavelkaa, joka oli aiheutunut 30-luvun sotakiihkoisesta politiikasta. Sodassa vammautuneita, soteleskiä ja orpoja oli kymmeniä tuhansia.

Samaan aikaan kuitenkin siviilitehtävissä vammautuneet ja sairaat jätettiin heitteille. Tästä johtuen syntyi maassa tarve invalidien tukemiseksi tehtävästä toiminnasta. Eri puolille maata muodostui vammaistyötä tekeviä ryhmiä, joista perustettiin yhdistyksiä.

Parhaimmillaan on ollut jopa 400 jäsentä

Näissä merkeissä kokoontui 19.10.1947 joukko aktiivisia ihmisiä Hugo Hietalahden asunnolle Tampereen Lamminpäässä. Päätettiin perustaa Tampereen Tapaturmainvalidit ry.

Silloisessa poliittisessa tilanteessa työväenliikkeen vasemmalla laidalta SKDL ja SKP toimivat erityisen aktiivisesti vammaisten asiassa. Yhdistyksen perustajat olivat vasemmiston aktivisteja.

He kokivat sosiaalisesti epävarmoissa oloissa elävien kansalaisten tarvitsevan tämän yhdistyksen.

Vuonna 1948 perustettiin TSI-liitto kokoamaan yhdistykset yhteiseen rintamaan kamppailemaan vammaisten ja sairaiden kansalaisten puolesta. Myöhemmin yhdistyksen nimeksi muutettiin Tampereen tapaturma ja -sairausinvalidit ry.

Yhdistyksen toiminta lähti heti reippaasti liikkeelle jäsenhankinnan merkeissä. Vuosien mittaan yhdistyk-

sessä on ollut runsaasti jäseniä, jotka henkilökohtaisella panoksellaan ovat vaikuttaneet sosiaaliturvassa tapahtuneeseen kehitykseen. Parhaimmillaan on jäsenmäärä ollut 350-400.

Pitkällä ajalla on yhdistyksessä toiminut melkoinen joukko aktivisteja, puheenjohtajina on toiminut lähes kaksikymmentä henkilöä.

Pisimpään puheenjohtajan tehtävää ovat hoitaneet Väinö Luoma ja nykyinen puheenjohtaja Anja Kivipensas. Kaikkia aktivisteja ei voi mitenkään luetella, mutta yksi on ylitse muiden, Aino Laine. Hänen uransa yhdistyksen toimistonhoitajana ja liiton hallinnon jäsenenä on ylivertainen. Kaiken tämän hän on tehnyt talkoolaisena, eikä toimistohoitajan tehtävä ole suinkaan vähätöinen.

Yhdistyksen vaikutus Tampereella on merkityksellistä. Aktiivisesti pyritään vaikuttamaan kaupunginvaltuutettuihin. Kuntalaisaloitteiden tekeminen on tarpeen mukaan säännöllistä, Muiden vammaisjärjestöjen

kanssa pyritään yhteistyöhön. Edustajamme on mukana mm. Vammaisten ja terveydenhuollon neuvottelukunnan (VATENK) hallinnon jäsenenä.

Toiminnan ja saavutusten yhteys on hämärtynyt

Nämä 70 vuotta ovat olleet menestykselliset. Tuloksia on syntynyt, yhdistysten ja erityisesti liiton ponnistelut ovat tuottaneet tuloksia. Tämän saavuttamiseksi on tarvittu mielenosoituksia, yhteyksiä poliittisiin päättäjiin, sekä aktiivista toimintaa yhdistyksessä.

Parhaillaan on käynnissä jäsenhankintakampanja. Siinä on toki saavutettu tuloksia, mutta liittyneet ovat pääasiassa iäkkäämpää väkeä.

Tilanteesta johtuen on yhdistyksen johdon etsittävä menettelytapoja, joilla saadaan nuoremmat vammaiset ymmärtämään järjestötoiminnan välttämättömyys. Siinä on tulevaisuuden haasteet.

Taavi Lintunen

Liki 30 vuotta matkoilla Irmelin ja Einon kanssa

Ryhmämatkojen vetäminen on kovempi homma kuin kuvitella saattaa. Sen sanoo 27 vuoden kokemuksellaan Tampereen Tapaturma- ja sairausinvalidien matkavastaava **Irmeli Saarijärvi**. Asian vahvistaa Irmelin aviomies **Eino**, jolle on kuin luonnostaan tullut "varajohtajan" tehtävä.

- On tietysti enemmän ja vähemmän työtä vaativia matkoja, mutta joskus ei riitä viikkojen valmisteluun, vaan puhutaan kuukausista. Mutta se täytyy sanoa, että kyllä moni asia on helpompi hoitaa nyt kännyköiden aikaan, Irmeli kiittelee nykyteknikkaa.

Mutta ennen kuin on edetty kohteen valinnasta ryhmän kokoamisen, matkatoimiston ja liikennöitsijän kanssa neuvottelujen, mahdollisten rokotuksista ja vakuutuksista muistuttamisten kautta bussiin astumiseen, on hoidettava lukemattomia hommia.

- Annan lomakohteessa jokaiselle yhteystietoni, että saa ensi hätään apua, jos pulmia on. Esimerkiksi pyörätuolien tai muiden apuvälineiden saaminen laivaan ei ole aina mutkatonta. Suomessa tällaiset asiat toimivat paremmin kuin monissa muissa maissa tai liikennevälineissä, Irmeli jatkaa.

Saarijärven pariskunta kertoo tapauksista, joissa passia on haettu kotoa viime hetkillä, mukana onkin ollut väärän henkilön vakuutuspaperit, pyörätuolia ei ole saanut viedä laivaan tai etelänmatkalla on ollut vain yksi vaatekerta tai on lähdetty ilta-kaivelylle ilman hotellikort-

Irmeli ja Eino Saarijärvi ovat vetäneet Tampereen yhdistyksen matkoja 27 vuoden ajan. - Parhaimpana ovat jääneet mieleen Bulgarian Sunny Beachin matkat, Saarijärvet muistelevat.

tia. No, matkustavalle sattuu.

Kaikista on pidettävä huolta

Ei matkustaminen pelkkää ongelmaa ole, päinvastoin. Valtaosa Irmelin ja Einon sekä kulloisenkin porukan kokemuksista ja elämyksistä on pelkkää positiivista.

- Kotimaan kohteiden lisäksi on käyty usein Ruotsissa ja Virossa, siellä etenkin Tallinnassa, Pärnussa ja Saarenmaalla. Etelänmatkat ovat suuntautuneet Bulgariaan, Kanarian saarille ja manner-Espanjaan. Ehkä Bulgarian Sunny Beachin retket ovat olleet ikimuistoisimpia.

Etelän matkoilla on ollut 20-25 osanottajaa, esimerkiksi Playa de Inglesissa 24, Tallinnan matkalla parhaimmillaan jopa 50 reissaajaa. Yksi Tallinnan matka on ollut kokonaan Einon vastuulla Irmelin sairastuessa.

- Kylpylämatkat ovat vammaisille mieluisia, mutta kylpylöissäkin on eroja. Syysmatkamme suuntautuu Haapsalun Laineen kylpylään, jonka olemme todenneet hyväksi. Se on pieni ja kaunis, meren lahden rannalla. Kotimaan matkoista Ahvenanmaan reissut ovat olleet erityisen suosittuja.

Irmeli on niin tunnollinen, että kukaan ei saa kokea oloaan turvattomaksi. Hommat pitää hoitaa viimeisen pääl-

le hyvin. Mutta se vaatii veronsa.

- Kun tullaan reissusta kotiin, olen muutaman päivän ihan ventti. Se on merkki siitä, että jo kauan ennen matkaa alkanut stressi ja paine hellittää. Mutta tietoisesti emme stressaa. Yritämme valita bussin ja kuljettajan niin, että rento meininki ja jopa ronski huumori on sallittua matkoilla.

Ikä, terveys ja rahanpuute

Ikävää vain, että bussifirmojen valikoima on supistunut joidenkin hinnoiteltua itsensä yli asiakkaiden maksukyvyn. Tuo ei liene kenenkään etu.

- Valitettavasti yhdistyksemme osanottajamäärä on laskemaan päin. Se johtuu ennen kaikkea jäsenistön ikääntymisestä, vanhimmat ja vaivaisimmat eivät jaksakaan lähteä enää reissuun, vaikka matkailun tuoma virkis-

tys olisi tarpeen. Mutta me teemme myös suosittuja lähimatkoja, esimerkiksi Nokian kesäteatteriin on aina runsaasti lähtijöitä, menneenä kesänä oli 47 matkalaista.

Osa suosion hiipumisesta johtuu myös rahasta tai sen puutteesta. Monen eläkeläisen, vammaisen ja monisairaaran budjetti on liian tiukalla, eikä yhdistyksellä ole varaa tukea jäseniään.

- Kaupungin kiristynyt tukipolitiikka on tyhmää. Emme odotakaan matkojen tukemista, mutta erilaisen virkistykseen tukeminen olisi viisasta vaivojen ennaltaehkäisyä. 400 euron vuotuinen tuen väheneminen tuntuu toiminnassa. Mutta onneksi on Vähäjärven lomakoti lomine ja kurssineen ja opintomatkoihin saa sentään tukea.

Ympäripuhutaan ja yhteen tullaan

Mutta mikä sai Irmelin aikaan matkavastaavaksi? Kylähän ne olivat hyvät ympäripuhujat, kuten **Lyyli Wilen** ja **Heikki Rannisto**. Siitä alkoi 28 vuotta kestänyt matkanvetäjän pesti, jolle ei loppua näy.

- Sanovat, että tästä hommasta ei pääse eläkkeelle. Niin se taitaa olla. Olen yrittänyt tarjota tätä hommaa nuoremmille, mutta aina vaan sanotaan että "Irmeli jatkaa".

Ja sehän merkitsee samalla sitä, että Eino jatkaa varsinaisen matkavastaavan varamiehenä. Mutta heiltähän se homma sujuu, kuten on nähty jo 27 vuoden ajan. Se on kelpo siivu Tampereen yhdistyksen 70 vuoden historiassa.

Teksti: **Hannu Oittinen**
Kuvat: **Hannu Oittinen** ja **Irmeli Saarijärven** albumi

Tampereen yhdistyksen porukka on toisella Moskovan matkallaan 1972, taustalla Moskovan yliopisto.

Kylpylämatkat ovat suosittuja, mutta välistä on käyty etelän aurinkorannoillakin. Tässä kippistetään Kanarian Playa Del Inglesissä elokuussa 2005, osanottaja oli peräti 24.

Kesäkokous Kuntoharjulla

Kesäkokouksessaan Kuntoharjulla Porin sairaus- ja tapaturmainvalidien hallitus pohti tärkeitä ja ajankohtaisia käytännön asioita. Asialistalta ei unohdettu tulevan vuoden toimintaakaan. Suunnitelmia, ajatuksia, niitä oli.

Keskusteluissa palattiin

yhdistyskäyntiin Porin Perusturvassa vammaiskuljetuspalveluasiassa. Porin kaupunki monista muista kaupungeista poiketen, maksattaa asiakkaalta taksimatkan kokonaiskustannukset etukäteen. Vasta kuukauden kuluttua voi kuitteja vastaan hakea liikaa perittyjä

kuljetusmaksuja kaupungilta takaisin.

Porissa myös edelleen maksatetaan vammaisilla vammaispalvelukuljetusten taksitilauksen lisämaksuja. Tämä merkitsee kuukausitasolla paljon taksipalvelua käyttäville/tarvitseville pienituloisille isoa rahamenoa.

Kaupungin virkailijoilta saatuihin vastauksiin oltiin pettyneitä. – Pitää odottaa tulevaa sotea korjaamaan tilanne, oli viesti yhdistyksen esittämiin korjausehdotuksiin.

Teksti ja kuvat:
Terttu Elomaa

Rentoa meiniä

Porin yhdistyksen Kuntoharju on paikka, jossa kesäisin rentoudutaan oman väen kesken ja nautitaan vieraiden seurasta. Kerhotilaisuudet aloitetaan totutusti ruokailulla. Yhdessäolon ja seurustelun myötä ohjelmana on mm. yhteislaulut ja muut ohjelmanumerot halukkuiden mukaan. Vakavaakaan asiaa unohtamatta päivän sana on kuitenkin hauskanpito. Kaikenlaiset, tarkkuuttakin vaativat, kisat löytävät lopulta voittajansa.

Syksyn myötä kerhotointi siirtyy Nuorisotalolle Porin keskustaan.

Terttu Elomaa

In memoriam Väinö Luoma

Tampereen pitkäaikaisin puheenjohtaja Väinö Luoma menehtyi sairauskohtaukseen huhtikuulla. Saimme tiedon vasta kesällä.

Väinö Luoma syntyi 9.11.1928 Alahärmässä. Hän oli ammatiltaan kirvesmies. Nuorena miehenä hän muutti töihin Tampereelle. Tunsimme hänet rauhallisena ja jämptinä.

Väinö toimi lukuisissa järjestötehtävissä: ammattiosasto Rakennus 10:ssä, SNS:n eli viimeksi Suomen Venäjä-Seuran Uudenkylän osaston johtokunnassa, SKP:n Kissanmaan osaston puheenjohtajana sekä Uudenkylän Työväentalo Oy:n puheenjohtajana. Tapiola-taloa hän oli jo rakentamassa.

Väinö Luoma.

Yhdistyksemme puheenjohtajana hän toimi yli 14 vuotta. Puheenjohtajaksi hänet valittiin 1990 ja hän toimi tehtävässä vuoteen 2004 saakka, minkä jälkeen jälleen varapuheenjohtajana pari vuotta. Hän oli yhdistyksen

edustajana Tampereen Invalidien Työtussa ja oli pitkään sen hallituksessa. Tätä tehtävää hän piti erittäin tärkeänä.

Väinö seurasi tarkkaan sekä valtakunnallista että oman kunnan politiikkaa. Hän otti kantaa asioihin ja esitti aloitteita asioiden korjaamiseksi. Kun hän aikanaan sairastui, kerhossa käynti jäi vähemmälle, kunnes jäi kokonaan pois. Jäimme kaipaamaan hänen rauhallista ja asiallista läsnäoloaan.

Anja Kivipensas
Tampereen Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry

Aktivointiseminaari Vähäjärvellä

Tällä kertaa oli pienempien yhdistysten vuoro aktivoitua Vähäjärvellä. Iloisissa ja toiveikkaissa tunnelmissa suunnittelimme tulevaa. Kuva: Tarja Västilä

Lahdessa tapahtuu

Syksy saapuessaan tuo säpinää yhdistystoimintaan. Kokousten lisäksi on mielelläni kursseja, seminaareja ja monenlaista muuta joihin osallistumme.

Lahden kaupungin vammaisneuvostoon valittiin Pirkko Vaittinen yhdistyksen edustajana. Myös Ritva Korhonen kuuluu vammaisneuvostoon.

Kesällä kävimme Pesäkalion kesäteatterissa lähes 20 henkilön voimin, Seitsemän veljestä siellä näimme ja pulakahvit joimme. Sarvikuutissa LSI:n vieraana olimme elokuussa ja vaikka tänä vuonna hävisimmekin boccia-ot-

telun, niin makkarat maistuvat ja hauskaa oli, vaikka osa porukasta olikin tulomatalla pahasti eksynyt, niin syömään ehtivät. Elokuussa neljä hallituksen jäsentä aktivoitui kurssilla Vähäjärvellä.

Joukkovoiman kokouksille tarjosimme tilat. Osallistuimme aktiivisesti myös toritapahtumiin ja arpajaisten järjestämiseen sekä bussikyydin ja ruokailun järjestämiseen matkalla Helsinkiin 2.9. Helsingissä meitä oli mukava joukko "marssimassa" vammaisblogissa Sipilän ja hallituksen ulkoistamiseksi. Pyllyttämässä olimme hengessä mukana.

Olemme olleet tapaamassa europarlamentaarikko Merja Kyllöstä esteettömän matkustamisen edistämiseksi.

7.9. järjestimme mielenilmauksen VR:n palveluiden ja konnareiden säilyttämiseksi myös Z-junissa ja jotta lipunmyynti juniin ja asemille saataisiin takaisin. Vastustamme myös VR:n pilkkomista.

Osallistuimme Vilppulan yhdistyksen kanssa ikmukurssille Vähäjärvellä syyskuussa, ja loppukuusta olimme mukana valokuvaus- ja kirjoituskurssilla. Lahden Messukeskuksessa ke 18.10. klo 10–14 Senioreiden hyvin-

vointipäivään pyrimme saamaan oman esittelypisteen, toiminnanjohtaja Sari Laiho liitosta on myös tulossa tapahtumaan. Lahden Järjestökeskus LINKIN järjestämiin tapahtumiin osallistumme, luentoja, teatteria, myyjäiset, puurojuhlat, mitä niitä nyt onkaan.

Tulossa on mielenkiintoinen syksy, jo nuo tapahtumat luovat säpinää. On myös tärkeää seurata Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän toimia, etenkin sen kilpailutuksia vammaispalveluissa. Puheenjohtaja on menossa Henkilökohtaisen avun päiville lokakuussa

hakemaan lisää tietoa siitä, miten asioiden pitäisi mennä. Ja tietysti SOTEa seuramme tarkasti.

Hyvää syksyä!

Ritva A Korhonen

Vähäjärvellä lasten silmin

Kun aikanaan oma jälkipolvi kasvoi muutaman vuoden ikään, oli ilo saada reissata heidän kanssaan. Vanhin lapsista ehti ensimmäisenä, mutta jatkossa olivat he joko kaikki samalla kerralla mukana tai kukin erikseen – ne olivat perinteeksi tulleita tapoja.

Yhteinen perintemme on ollutkin ”kerran kesässä Vähäjärvelle”. Viikossa ehtii sauna, uida, lukea, tutustua ihmisiin, opetella soutamaan, heittää tikkaa ja olla mukana varttuneiden peleissä kuten boccia.

Mutta mikä on ollut paras-ta? Kun **Onni**, 5 v., oli ollut viikon kanssamme vuonna 2006, kysyin kotimatalla mikä oli ollut viikon kohokohta.

–No se oli se kun se vanha tati vihtoi mua saunassa.

Seuraavalla kerralla se oli yhteislaulu haitarin säestyksellä:

–Semmosia kivoja lauluja, tuumi poika 7–8-vuotiaana, kun istuimme grillikatoksella ja joukolla laulettiin lomakodin lauluvihoista ukkosen jylhistä ympärillä.

Innostuipa koko kolmikko kerran esiintymään yhteisessä illanvietossa menneen kevään päiväkotiesityksiäkin – ja se oli tärkeä hetki.

Olen vakuuttunut, että aikamme lapsilta usein puuttuvat ne vaatimattoman tavallisen arjen kokemukset, joista nousee se huikea juttu. Miten esim. hierojalla on Reetta-niminen koira, jota sai silittää aina silloin kun se ei tehnyt työtä. Lasten on tärkeää oppia miten mukava ihminen voi olla, vaikka vainoin kävelee tai on pyörätuo-

Johannes ja Sanni Vähäjärvellä.

lissa ilman jalkoja, kulkee rullaattorilla tai kädet ja pää vapisevat. Vammaisten ihmisten kanssa normaali kanssakäyminen kasvattaa lapsia – asioita joilta vanhemmat joskus koettavat varjella lapsiaan. Olen myös huomannut, miten monet lomalaiset ovat mielellään seuranneet lasten puuhastelua ja uintia rannassa. Ilo on ollut lemminpuolinen.

Lenkkeilyt lähimaastossa tuovat seikkailua. Vielä vuosien jälkeenkin **Sanni** ja **Johannes** muistavat sen mah-

tavan amiraaliperhosen, joka istui laiturilla yhden lomalaisen säärellä ainakin puolisen tuntia. Amiraalin nimeksi annettiin Anna-Amiraali. Kun tänä kesänä tultiin tänne, pohdittiin nähdäänköhän taas Anna-Amiraali rannassa.

Takavuosina kun uimaltaassa oli vielä vesi, nuorimmat Johannes ja Sanni oppivat siinä uimaankin kunnolla – arkuutta mennä järveen oli vielä. Kellukkeet ja turvapötkelöt ovat autta-

neet. Näin myös tärkeä asia,

uimataito on kehittynyt. Tämän kesän yhteinen lommamme jäi vähän lyhyemmäksi, mutta ei se ole kesä eikä mikään ellei yhdessä tulla Vähäjärvelle. Nyt toki yksi siivittäjä oli se, että **Tarja** ja **Pekka** piti tavata vielä kerran.

Oletko tullut ajatelleeksi, että Vähäjärvellä löytyy moniin paikkoihin verrattuna edullisesti niin vanhemmille ja lapsille, ja vaikka kolmelle sukupolvelle, viihtyisät oltavat ja yhteistä laatuaikaa? Saa mennä valmiiseen ruokapöytäan. Kokki-Pekan ruoat ovat aina maistuneet hyvin ja tänä kesänä lohikeitto nousi ehdottomaksi ykkösjälle.

Vaikka lapset varttuvat ja ovat jo mammaa pidempää, säilyvät lukuisat lomaviikot vuosien saatossa vielä

kauan mielessä. Ne ovat niitä tavallisen ihmisen yhdessäolon hetkiä ilman häppäkeitä ja maailmanpyöriä, sillä makkara tikun nokassa tai yhteislaulu haitarin säestyksellä voivat olla juuri ne kesän huikeat kokemukset.

Uskallamme suositella.

Kaija-mamma ja Onni, Johannes ja Sanni Turust

Kiitos muistamisista

Pekka ja Tarja

Joulurauhaa, jouluruokaa ja mukavaa yhdessäoloa

Joulu Vähäjärven lomakodissa

Tule viettämään lämminhenkinen ja kodikas joulu kanssamme.

Kolmen vuorokauden täysihoitopaketti jäsenhinta 200 euroa ja ei-jäsenille 240 euroa lisävuorokaudet 52 ja 59 euroa.

Lisätietoja ja varaukset Vähäjärven lomakoti p. (03) 6543 124.

Tervetuloa

Lomamuistoja Vähäjärveltä

Yksinäisyys jos yllättää, älä kuitenkaan yksin jää. Vaihtoehto varmaan löytyy, jospa muuttaisin maisemaa.

Lappeenrannasta lomalle lähdän, kampeet kapsäkkiin kasaan.

Päivä alkoi auvoisesti, lomamieli voiton saa. Matkakumppaneita **Aapo** jo kaupungista kuljettaa. Siin on monta menijää, monet aatokset mukana.

Tähtäimessä on tuttu tupa, Lomakoti komea. Vähäjärveen jos pulahdan, paineet siinä katoaa. Tuttu tapaa on taloon tulla, tervetulleeksi toivottaa Lomakodin

laatujoukko, onko muuta ko-meempaa.

Aurinkoinen päivä alkoi **Pekan** hoivassa hyvässä. Tarjoilu tasaista on aina, tasoa viiden tähden. Huolehti kokki komia, joka muijan tarpeet, toiveet.

Yks on kyllä huoli mulla, mitäpä jos loman anti vaa’an viisarin vinoon saa. Silloin syy, Pekka-kulta, kohdalle si kapsahtaa. Älä huoli, anteeksi kyllä tämä sulle annetaan, kunhan kertaan seuraavaan laihduttaa mä jak-san vaan.

Kehon kunnon, voiman tunnon, taitavasti taivutel-

len **Riitta** reipas ryhmällensä rattoisasti loi. Tasapaino, lihaskunto, notkeus ja kestävyys, jumppamaikan aamupäivän antina ol aina uus. Siispä siskot, veikot rivinne jo oikaistaa, **Riitta** siinä ryhmällensä kovasti jo rallattaa. Lomalla ei laiskotella, lapikas nyt lattiaan, yrittäkää vielä yhden kerran, kyllä vielä jaksataan. Annan sulle lupauksen, Riitta, enkä narraa ollenkaan, joka aamu jumpan jälkeen aamulehti vasta avataan.

Takkahuone, takanurkka, alkaa ihan ahdistaa, tunnelma on toisenlainen musiikki kun kajahtaa. Maestro, ja

verraton **Paulissa** meillä turva on. Tangon taika, valssin lumo onnentunteen herättää, hetkeksi jälleen nuoruusmuistot mieleen vierähtää. Kiitos Pauli, parasta antias annoit ja siitä pisteet kotiisi kannoit.

Tuppisuina torkuttiin, toisiamme tiirailtiin **Tarjan** topakan tunnilla. Tiedot, taidot tapailtiin, joskus jopa joukolla hikipäessä pähkäiltiin, miks ei mieli enää lennä laila linnun liitävän. Tarja kuitenkin teroitti, älä likka liikaa vaadi elämäsi ehtoopuoli käsillä jo tänään on. Siispä mielikuvaharjoitukset huolet hä-

vittää, pahimmatkin painajaiset päivänpaiste päihittää.

Kiitos Tarja tuhannesti, taas kun joskus tavataan, Lappeenrannan lomalaiset kaulaas kapsahtaa. Tulevalle taipaleelles toivomme vain hyvää, eläkettä suurempaa, tai jotain kultajyvää.

Näin siinä viikko vierähti Lomakodin lämpöisessä turvassa tutun joukon.

Riemukkaasta lomasta kiittäen, olipa kerrankin hyvä loma.

Lappeenrannan Tapaturma- ja Sairausinvalidit **Anelma Tervo**

Hyvä yhteishenki taidemaalauskurssilla

Rauman yhdistyksen ja DSL:n järjestämä akryyli- taidemaalauskurssi Luvialla 31.7.–5.8. onnistui hyvin. Kurssilaisten kirjallisista palautteista saa kurssista hyvän ja monipuolisen kuvan. Ihan kivasti mieltä lämmitti kun järjestelyjä keuhuttiin: - "Hyvin organisoitu, monipuolinen ohjelma aamusta iltaan. Jumppatuokiot, mielenkiintoista kisailua, suorastaan ihana viikko. Saatiin hyviä, uusia ihmissuhteita".

Maalauksen opettaja, taidemaalari **Leena Kallio** sai asiantuntevasta opetuksesta paljon kiitosta. Kysymykseen "mitä opittiin" tuli runsaasti vastauksia: "- Saatiin opetusta ja rohkaisua omalle tyylille. Värioppia; miten värejä sekoitetaan ja käytetään. Taidemaalauksen tekniikkaa, perspektiiviä, varjot, horisontin valinta. Pilvien ja maiseman maalausta jne."

Kurssilaisten maalatessa Leena kävi läpi taidehistoriaa ja tunnettuja maalareita. Oppilaat antoivat aiheeseen asiantuntevia kommentteja.

Maanantaina iltaohjelmaksi oli makkaranpaistoa nuotiolla. Samalla Aino Rikula alusti aiheesta "virkeänä kaiken ikää". Aiheesta syntyi mielenkiintoinen keskustelu Ainon ohjauksessa. Tiistai-iltana aloitettiin kilpailupisteiden hankkiminen mölkkyjen kaadolla. Tuomareina toimivat Aino Rikula ja Terttu Ahlstedt. Keskiviikkona oli muurin pohjalettujen paistoa. Samalla oli tieto- ja arvauskilpailua, mikä vaati hyviä hoksottimia. Torstaina oli

lämmän ja aurinkoinen päivä. Mentiin uimaan kunnan verkkorannan saunalle. Perjantaina satoi koko päivän, joten viimeiset kilpailupisteet ratkottiin sisätiloissa. Aino ja Terttu ynnäsivät viikon aikana kertyneet pisteet yhteen. Suurimman pistesaalin keräsi Håkan Sandell, toinen oli Aino Rikula ja kolmanneksi kiri Merja Visala. Palkinnoiksi he saivat Leenan lintuaiheiset taideteokset.

Kurssipalautteissa yli puolet toivoi jatkokurssia, jossa olisi majoitus samassa yhteydessä. Keskusteluissa tuli usein esille liiton lomakoti Vähäjärvellä. Olisiko siellä mahdollista pitää jatkokurssi? Leena kommentoi ehdotukseen, että aamupäivällä voisi olla jatkokurssi joka jatkaisi omin nokkineen ilta- päivällä, jolloin taas voisi olla oma kurssi aloittelijoille.

Leena Kalliolla oli taide- näyttely yhdistyksemme

Kurssilaisten tuotantoa. Kuva: Leena Kallio

Rauman tapaturma- ja sairausinvalidit ry:n tiloissa Rauman Pitsiviikolla 22.–30.7. Tämä oli Ruotsissa asuvan Leenan ensimmäinen näyttely Suomessa ja se sai runsaasti huomiota osakseen. Paikallisessa lehdessä oli maininta ja näyttelyssä kävijöitä oli noin 500.

Antti Kallio
kurssivastaava

Kurssilaisten tuotantoa. Kuva: Leena Kallio

Ahkeria kurssilaisia työssä: vasemmalta Terttu Ahlstedt, Aino Rikula ja Tuulia Tobler. Kuva: Leena Kallio

Eläkkeelle, eläkkeelle...

Yli 30 vuotta sitten olin lomakodissa häissä ja kysyin aivan leikkiläni emännältä, olisiko minulle täällä töitä, ja parin viikon päästä emäntä soitti ja niin tänne päädyttiin töihin, kertoo Pekka Naukkarinen päätymisestä lomakodin kokiksi.

Kaiken kaikkiaan työpaikka osoittautui mukavaksi ja sain tutustua erilaisiin ihmisiin ympäri Suomea. Vastaanottokeskus aika avarsi maailmankuvaa. Samanlaisia ihmisiä me kaikki olemme kulttuurieroistamme huolimatta. Jotkut heistä ovat vuosien varrella käyneet tervehtimässä ja muistelemassa oloaan Vähäjärvellä, jatkaa Pekka.

Ja miettii tulevaa – alkaa uusi aika ja opettelu jouten- oloon. Nyt on osattava elää

Pekka Naukkarinen.

omaa elämään ilman herätyskellon soittoa. Liikunta ja luonto ovat voimia antavia ja tietenkin lapsenlapset, jotka saavat kokopäiväisen vaarin.

Kaunis kiitos ja pokkaus kaikille näistä yhteisistä vuosista.

Pekka Naukkarinen

Kiitokset järjestöväelle opetuksista

Tullessani Vähäjärven lomakotiin töihin 21.9.1993 suoritin hypyn tuntemattomaan. En ollut koskaan johtanut lomakotia saati miettinyt miten voisin opettaa sosiaaliturvan kiemuroita.

Pikkuhiljaa työ opetti tekijäänsä, lomakodin ja liiton työntekijät autoivat alkuun.

Matkan varrella on ollut vaikeuksia, joista on selvitty, jos ei täydellisesti, niin ainakin rimaa hipoen.

Suurin asia, jonka olen teiltä oppinut, on erilaisuuden sietäminen, erilaisten ihmisten elämän ja valintojen kunnioittaminen. Iän tai vammaisuuden tuomien kreppejen kanssa voi elää täydellistä elämää – nauttia arjen pienistä asioista ja hyvistä järjestötovereista.

Voinkin hyvillä mielin jättää lomakodin seuraajalleni Kaisa Ronnulle. Lomakodin perusta on hyvä ja liittohalli-

tus on yksituumaisesti päättänyt säilyttää lomakodin liiton omistuksessaan.

Kunnianhimoinen työ oli aikanaan rakentaa lomakoti, nykyisen ja tulevien sukupolvien tehtävänä on hoitaa ja kehittää lomakotia.

Jatketaan yhdessä periaatteella: periksi ei anneta – olemme aina heikompien puolella.

Tarja Västilä

Tarja Västilä.

Pilkkalaulujakin on laulettu

Tampereen Tapaturma- ja sairausinvalidien yhdistyksen tilaisuuksissa ja reissuilla **Reijo Mäkelä** on innolla mukana, vallankin jos niiden ohjelmassa on laulua. Näin on ollut jo vuosikymmenien ajan.

- Nuotteja en osaa lukea, enkä soita mitään instrumenttia, mutta laulamisen olen oppinut korvakuulolta. Ikäni olen laulanut. En ole kuulunut mihinkään laulu-yhteeseen, ainoastaan oman yhdistyksen laulunlyömiin. Nyt alkaa ikä vaikuttaa niin, että ääni ei oikein nouse tarpeeksi ylös eikä laske riittävästi alas, Reijo Mäkelä pohdiskelee.

Kerhotapaamisissa lauletaan aina, samoin juhlissa. Bussireissuillakin laulu raikui ainakin ennen, samoin mielenosoituksissa eduskuntatalon portaille.

- Kulttuuripäivillä Vähäjärven lomakodissa laululla on tärkeä osuus, samoin vierailuilla muiden yhdistysten luona. Ja tehtiin me kerran Kansanradioonkin oma laulusitys. Silloin kun yhdistyksen tilaisuuksissa on hyvä laulunvetäjä ja säestäjä, on intoa enemmän. Mutta välillä täytyy pärjätä ilman heidän apuaan.

Uusi Invalidi -lehdelle uusi nimi -kilpailu

Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto täyttää ensi vuonna kunnioitettavat 70 vuotta.

Juhlavuotemme kunniaksi julistamme liittomme perinteisen vaikutuskanavan Uusi Invalidi-lehden nimikilpailun.

Nyt kaikki miettimään ja ideoimaan lehdelle uutta nimeä!

Kaikkien osallistujien kesken arvotaan S-ryhmän 50 euron lahjakortti ja jos uusi nimi lehdelle löytyy, saa voitaneen ehdotuksen tehnyt palkinnoksi S-ryhmän 100 euron lahjakortin.

Nimikilpailu on voimassa vuoden loppuun saakka. Ehdotukset toimitetaan joko sähköpostitse tsil@tsil.fi tai postitse Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto ry PL 30 00030 IIRIS.

Tekstiäkin pukkaa

Vaikka Reijo on vaatimaton puhuessaan omasta harrastuksestaan, ei vähättelyyn ehkä olisi aihetta. Laulamisen lisäksi hänellä on eräs muukin taito asiaan liittyen.

- Teinhän minä takavuosi-
na jonkin verran uusia sanoituksia vanhoihin sävelmiin. Ne liittyivät usein mielenosoituksiin, että tuli sellaista pilkkalauluakin harrastettua. Aika on muuttunut poliittisesti niin, että se laji on jäänyt vähemmälle joka taholla. Ei oikein ole sellaista vanhan ajan kisällilaulua enää.

Tampereen yhdistyksen

historiapapereiden nipusta löytyy muutama Reijon sanoitus. Näistä esimerkkinä Hämä-hämä-häkin säveleeseen tehty äveriäitä poliitikkoja pilkkaava "Päin perhettä" sekä Meksikon pikajunan uusi sanoitus, Mooseksen ja Saulin kimpupun käyvä «Joo-joo miehet». Reijon kynästä on myös Laulunlyömiin oman tunnussävelmän teksti.

- En muista, milloin Laulunlyömät perustettiin, mutta onhan se pitkään ollut olemassa. Alkuun meitä oli jopa kaksikymmentä, mutta nyt alle kymmenen aktiivijäsentä. Nyt vaan pitää saa-

- Ei ole sellaista vanhan ajan kisällilaulua enää, sanoo Reijo Mäkelä ja toivoo uusia tekijöitä mukaan.

da jotain uutta puhtia, uusia opastajia ja uusia tekstinikareita tarvitaan.

Teksti ja kuva:
Hannu Oittinen

Porin Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry Toimintakalenteri syksy 2017

Kerhot Nuorisotalolla, Isolinnankatu 12.

Tiistaikerho huone 3, klo 10.30-13.30:
3.10., 17.10., 31.10., 14.11. ja 28.11.

Käsityökerho huone 4, klo 11-14,
(tummennetut klo 11.30-14):
2.10., **9.10.**, 16.10., 23.10., 30.10.,
6.11., **13.11.**, 20.11., 27.11., 4.12.

Hallitus, huone 4:
2.10. klo 12-14,
30.10. ja 27.11. klo 14-16

Joulumyyjäiset 11.12. klo 10-14 Nuorisotalo, huone 4.
Joulujuhla 14.12. klo 13, ravintola Liisanpuisto.

Vähäjärven lomakodissa
7.-8.10. **Syysseminaari**
13.-16.11. **Sosiaalineuvontatoiminnan kurssi**

Mahdollisista muutoksista ilmoitamme kerhoissa ja www.sivutie.net -tapahtumakalenterissa.

Tampereen Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry:n Muistio syksy 2017

Toimisto on avoinna parillisina keskiviikkoina kello 12-14, Näsilinnankatu 22 A 37, 6. krs.
Puh. (03) 214 2678, sähköposti: tsil.tampere@gmail.com.

Kerhot torstaisin klo 11.00, Pellervonkatu 9, Vammaisjärjestöjen tiloissa. Joka kuukauden 3. torstai soppa ja kerran kuussa yhteislaulua. Arpajaiset ja bingo joka toinen kuukausi. Tule sinäkin!

Retket ja juhlat ym.
7.-8.10. liiton seminaari Vähäjärvellä
21.10. **Yhdistyksen 70-vuotisjuhla** Tapiolassa, Karhunkatu 71. Lounas klo 12.00-13.00 (5 €). Juhla alkaa klo 13.00.
9.-10.12. **Pikkujoulu** Vähäjärvellä to 14.12. **Puurojuhla**. Syyskerhot päättyvät.

Kysy retkistä ja matkoista Irmeli Saarijärveltä, puh. 050 589 4644.

Hyvää ja toiminnallista syksyä kaikille!

Nokian Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry Toimintakalenteri syksy 2017

Orvokin palvelukeskuksen kerhotiloissa, Räikäntie 8, 37120 Nokia.

Seuraavina tiistapäivinä klo 13.00:

3.10. kokous
17.10. kerho
31.10. kokous
14.11. kerho
28.11. kokous

Kaikki jäsenet tervetuloa!

Mahdollisista muutoksista ilmoitamme kokouksissa ja Nokian Uutisissa.

Turun Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry:n toimintaa syksyllä 2017:

Toimisto: Yliopistonkatu 11 a E 79. Puh. (02) 232 8526. Sähköposti: tur.tsi@pp.inet.fi
Päivystys toimistolla maanantaisin klo 10-14.
Sosiaalineuvontaa keskiviikkoisin klo 15-18.

Askartelukerho jatkaa torstaisin klo 10 -13.

LOKAKUU:
To 26.10. klo 18. **Asiaa vammaispalveluista.** Happy House, Ursinink. 11.
MARRASKUU:
La 15.11. klo 12. Turun Kaupunginteatteri: **Seitsemän veljestä.** Hinta: jäsenet 37 euroa, muut 42 e. Ilmoittautumiset ja maksut 17.10. mennessä.
Su 26.11. klo 17. Taimi II: **Toivon ja tuhon tie.** Näytelmä kertoo 1917-1918 tapahtumista Turussa. Hinta 15 euroa, ilmoittautumiset 9.10. mennessä.
To 30.11. klo 13. **Jouluinen ruokapöytä** Rymättylän Pohjankulmassa. Lähtö klo 12. Ilmoittautumiset ja maksut, 35 e/40 e, 20.11. mennessä.

JOULUKUU:
La 9.12. klo 14. **Joululaulujaiset** Happy Housessa. Ilmoittautuminen 4.12. mennessä.
Ma-ti 11.-12.12. Viking **Grace-risteily.** Varaukset ja maksut 27.11. mennessä.

Matkoille lähdetään Tuomiokirkon luota. Matkoilla arpajaiset.

Tiedustelut ja varaukset myös puhelimitse: Ritva Normasto p. 040 5198 434 ja Kurt Laine p. 050 307 4203, sp: kurt.laine@luukku.com.

Helsingin Seudun Sairaus- ja Tapaturmainvalidit HeSTI ry:n Toimintaa syyskaudella 2017

Toimisto: Kulmavuorenkatu 5, 00500 Helsinki
P. (09) 713 991, sähköposti: hssti@kolumbus.fi

Olohuone joka tiistai klo 12–15 yhdistyksen kokouksiloissa, os. Kulmavuorenkatu 5.
Kaikille avoin tapaamispaikka, pelejä, sukien ku-dontaa ym. askartelua, runoja, kahvia/teetä.

Sosiaalineuvontaa joka torstai klo 14–16, os. Kulmavuorenkatu 5, puh. (09)713 991.
Neuvojana VTM Olli Salin.

Torstaikerho joka kuukauden ensimmäinen ja kolmas torstai klo 12–14, Kinaporin palvelukeskus, os. Kinaporinkatu 9, Kertsii4 (4. krs). Tietoa jäseniä kiinnostavista aiheista, asiantuntijan alustus. Lisätietoa pj. Juha Kovanen puh. 0400 609 073.

Lisäksi on suunnitteilla joitakin retkiä ja virkistysloma Vähäjärvellä.

Tervetuloa kaikki mukaan toimintaan!

Jyväskylän Seudun Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry:n Toimintakalenteri syksy 2017

Kerhot ja kokoukset:

kuukauden joka toinen keskiviikko klo 10–14. Kerhoissa tarjotaan syötävää.

11.10. **Askartelua**, alk. klo 13.00, luonnonmat.

8.11. **Postikortin tarina**, omat vanhat kortit ja kerro niistä.

13.12. **Pikkujoulut**. Aika ja paikka tarkentuvat myöhemmin.

Muut kerhot, matkat ja tapahtumat sovitaan erikseen.

Kaikki kerhotoiminta on Saihokeskuksessa, Saihokatu 4. Kerhot ja opintotilaisuudet järjestetään yhteistyössä DSL:n opintokeskuksen kanssa.

Lappeenrannan Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry:n toimintaa syksyllä 2017:

Keskiviikkokerhot klo 12.00 – 14.00.

(4.10. ei kerhoa), 18.10., 1.11., 15.11., 29.11. ja 13.12. Perillistenkatu 3 (käynti Mutkakadun puolelta).

Lisätietoja: pj. Anelma Tervo, Kimonkatu 17, 53500 Lappeenranta. Puh. 0400 878 579.

Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto ry:n jäsenyhdistyksiä

Helsingin Seudun Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry

Toimisto: Kulmavuorenkatu 5
00500 Helsinki
(09) 713 991

hssti@kolumbus.fi

Avoimna tiistaisin klo 12–15.

Pj. Juha Kovanen

Tädyketie 6 D 52

01300 Vantaa

0400 609 073

juha.t.kovanen@netti.fi

Hämeenlinnan Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry

siht. Pasi Ranki

Erottajankatu 33 as. 6

13130 Hämeenlinna

050 5722 627

pasiranki@jippii.fi

Jyväskylän Seudun Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry

Tsto: Saihokatu 4

40630 Jyväskylä

Pj. Erkki Matikainen

040 5837991

erkki.matikainen@kotipor-tti.fi

Keravan Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry

Pj. Pirkko Laaksonen

Seunalantie 15 E 63

04200 Kerava

040 7571604

Kuopion Seudun Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry

Pj. Paavo Antikainen

Luolatie 21

70780 Kuopio

040 7537505

puavo.antikainen@gmail.com

Rauman Seudun Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry

Pj. Rauno Glad

Äyhöntie 186

26510 Rauma

0500 127 177

rauno.glad@gmail.com

uusi invalidi

Julkaisija

Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto ry

PL 30, 00030 IIRIS

toimisto avoimna ark. 8.30–16.00

(09) 3960 5680

Puhelin

Sähköposti ja kotisivut tsil@tsil.fi, www.tsil.fi/uusi-invalidi

Pankkiyhitys

Valkeakosken Op IBAN-tilinumero: FI90 5494 0920 1019 48

BIC-koodi: OKOYFIHH

Päätoimittaja

Antti Holopainen, Puistokatu 11 B 40, 15100 Lahti

puh. 0400 417 390, sp. antti.holopainen@fimnet.fi

Toimituskunta

Kaija Kiessling, Ritva Korhonen, Sari Lehikoinen, Marjaliisa Siira,

Tarja Västilä

Sari Laiho

Asmo Koste

Suomalainen Lehtipaino Oy, Kajaani

0787-7021

Toimitussihteeri

Taitto

Paino

ISSN-numero

Uusi Invalidi-lehden aikataulu vuodelle 2017

Lehden numero	Ilmestyy viikolla	Aineisto liiton toimistolle viim.
4/2017	vko 50 (joulukuussa)	21.11.

Aineistot liiton toimistolle Lehtemme rajallisen pal-sähköpostilla tsil@tsil.fi, tai satilan vuoksi julkaistaan postitse osoitteella Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto, PL 30, 00030 IIRIS. muissa lehdissä olleita juttuja vain, mikäli siihen on aiheen kannalta erityinen syy ja mikäli lehdessä on tilaa.

33. kerta – Kulttuuripäivät sai jälleen väen liikkeelle

Kesäkuinen kulttuuriannilinen viikonloppu oli kaikin puolin erikoislaatuinen. Jo yksistään se, että Tapaturma- ja sairausinvalidien liiton vammaiskulttuuripäivät pidettiin 33. kerran oli merkittävä saavutus, myös tapahtuman ajankohta, 10.6., osui ns. vammaisten itsenäisyyspäivään. Näiden lisäksi ko. viikonloppuun osunut Perussuomalaisten puoluekokous puhutti osaltaan Vähäjärven lomakotiin kokoon-tunutta väkeä.

Vammaisyhdistysten tuot-tama kulttuurianti ei mis-sään nimessä ole harmaa-ta ja ilotonta puurtamista, päinvastoin. Naurua, laulua, runoa, sketsiä, kädentöitä. Siitä kaikesta saatiin naut-tia kesäkuun helteessä. Suomen epävakainen, tuulinen, sateinen ja kylmä sää loisti poissaolollaan. Kauniimpaa ja lämpöisempää ei olisi voinut olla. Kaikki oli koh-dallaan.

Vähäjärven maisemiin oli lähtenyt kiitettävästi jäsenis-töä, monivuotisia ”konkareita”, mutta myös uusia tulokkaita tutustuen liiton ja sen jäsenistön monimuotoiseen toimintaan.

Kulttuuripäivien avauksen suoritti ”ensikertalainen”, toiminnanjohtaja **Sari Laiho**. Harmittavasti flunssan vuoksi äänensä menettänyt Sari ei pystynyt itse tervehdystään lausumaan, mutta apu löytyi läheltä. Lomakodin johtaja Tarja Västilä toimi Sarin äänenä.

Porilaiset Terttu Elomaa ja Elise Seittonen hauskuuttavat yleisöä pankki-sketsillä.

Sari Laiho totesi vammais-kulttuuripäivien osuneen juuri sopivasti Suomen rati-fioiman YK:n vammaisten oikeuksien sopimuksen 1-vuo-tispäivään. –10.6. voitaneen pitää vammaisten itsenäi-syyspäivänä. – Meidän kaik-kien on pidettävä huoli siitä, että tuo sopimus ei jää vain pelkäksi paperiksi. On muis-tettava, että kyseinen laki on kuin mikä tahansa Suomen laki, jota tulee noudattaa.

Sari kertoi liiton tulevis-ta uudistuksista mm. tie-dotuksen ja näkyvyyden lisäämisessä. Punaise-na lankana tässä kaikessa uudistautumisessa on kuitenkin vammaisten oi-keuksien ajaminen ja vam-maisten asialla oleminen. – Mutta nyt: nauretaan, lau-letaan ja muistetaan, että kulttuuri kuuluu kaikille.

Juhlavuosi tulossa

Juhlapuheen pitänyt liiton puheenjohtaja **Antti Holopainen** muistutti liiton ensi vuonna täyttävän 70 vuot-ta. – Juhlavuonna ollaan siis jo yhteisönä iäkkäitä, mut-ta kuitenkin vielä notkeapolvisia ja nuortumiskykyisiä. Se on järjestötyössä elä-misen ja selviämisen ehto. Holopainen kyseli liiton tar-peellisuuden perään, mutta totesi samalla sen entistä-kin suuremmaksi. Hallituk-sen toimiin ja liiton tehtävä-kenttään viitaten Holopaisen viesti oli: köyhät ja kipeet ei näemmä kuulu heille, kuu-

luvut sitten varmaan meille! – Meidän pitää löytää ne foorumit, joilla saamme koot-tua vähemmistöryhmät laa-jempaan yhteistyöhön. Mm. Joukkovoima-liike on saanut näyttäviä mielenilmaisuja aikaan ja tätä työtä tulee jat-kaa.

Kulttuuripäivien viikon-loppuun ajoittunut maamme asioiden hoidon kannalta merkittävä puoluekokous puhutti. Perussuomalaiset kokoustivat ja uusivat joh-tonsa täysin. Se mitä siitä seurasi mm. maamme halli-tustyöskentelyssä on jo kaik-kien tiedossa.

Holopainen pohti, mitä ta-pahtuu mm. sote-rintamalla, jonka tulevaisuudesta tutki-jat ja eri sairausryhmät ovat varoittaneet, on vielä monen mutkan takana. Miten käy hyvinvointiyhteiskuntamme, jonka hallitusohjelmasta-kin on poistettu sana hyvin-vointi. On vain markkinoita ja bisnesasioita hoitava hal-litus. – Toivottavaa olisikin, että hallitus hajoaisi ja uusi hallitus palauttaisi hallitus-ohjelmaan hyvinvointivaltio-käsitteen, lausui Antti Holo-painen tuolloin ajatuksensa.

Monipuolinen ohjelma

Trubaduuri **Lassi Mettälä** musisoi ja viihdytti ammatti-taidolla. Lauloi ja laulatti. Eri puolilta maata tulleet yhdis-tysten jäsenet olivat harjoi-telleet vuoden mittaan esiin-tymisiään ja nyt pääsivät est-radille.

Ystävydestä kertoi **Hilkka Kuusiston** runo ”Vähäjär-vi kutsuu”. **Taavi Lintunen** kertoi kunnallispoliitikko Tia-sen elämästä ja kevään iha-nuudesta. **Riitta Mikkonen** oli ihastunut Jammun teksteihin, ja niitä lukemalla sai yleisön tekemään samoin. Hymyä tuottivat ”Tuntema-ton sotasussu”, kertomus naisten mukaanmenosta so-taväkeen sekä tiskipöydän hakumatka Ruotsista, joka oli täynnään kommelluksia. Hakumatka päättyi lopulta hyvin.

Runoja tuottivat mm. **Irmeli Saarijärvi, Leena Huh-tala, Reetta Nisula** ja **Anni Tiainen**. Tekstit sisälsivät elämän totuuksia ja ikäihmi-sen pohdintoja vanhuudesta ja sen tuomista vaikeuksista, mutta ”onneksi on sentään ajokortti!” Hector-fani Nisula

Nokialaiset yllättivät kanssakilpailijansa voittamalla boccia-kilpailun. Joukkueessa (vas.) Reetta Nisula, Raimo Hakanen ja Hilkka Kuusisto.

lauloi ja lausui idolinsa sa-noituksia.

Pankki-sketsin esittivät **Elise Seittonen** ja **Terttu Elomaa**. Siinä tuotiin esille pankkimailman säästöt ja rahankeruu köyhältä, pan-kin lattioiden ja oven saran-oiden kuluttajalta.

Laulurintamalla porilaiset pääsivät vanhat varas-toista löytyneet kuplettiajan laulut valloilleen. Yhdessä yritettiin ymmärtää tekstejä Hesän slangilla. Poikani poloinen ja Isoisän Lättähattu **Riitta Mikkosen** ja **Timo Piipon** esityksinä sai ”muumalaiset” kuuntelemaan sanoja hyvinkin tarkkaavaisesti. Vakiolaulajiin kuului onnistu-neesti **Leena Vartti**.

Vuoronsa saivat Hissun ja Retun päiväkkarat ja vaskooli, jota kullankaivuus-sa tarvitaan (mukaan tosin tuli lumilapio, jolla silläkin Suomen suvessa voi olla tarvis). Mm. **Senja Räsänen** ja **Jarmo Ikonen** hauskuuttivat yleisöä jutuillaan.

Vitsit ja huumoripuoli oli siis runsasta. Vakavat asiat olivat kuitenkin lähes kaikkien tekstien taustalla. Yhteis-kunnan epäkohdat ennen ja nyt tulivat huomioituiksi.

Haitari, yhteislaulut, järvi

Illanvietto aurinkoisessa ja tyynessä Suomen suvessa, järven rannalla, haitarin soi-dessa, makkaraa paistetta-essa, lauluja laulettaessa, ys-tävien kanssa seurustelles-sa. Mikä sen mukavampaa. Lauluiltaa oli vetämässä Duo Raakileet, **Kaarina Valtanen** ja **Matti Arajärvi**.

Yhteislaulujen lomassa oli

runsaasti yllätysesintyjä.

Kun joukossa oli vielä kansantaiteilija **Soile Thun**, niin loputon huumorikonai-suus oli taattu. Hahmoina mm. miehet ja kukat tunte-va Kukkakauppias Sara, Pat-ty Sievänen Roomeo-koi-ransa kera, juopon valoku-vaajan vaimo Valma Hurme, rakkautta kaipaava ompeli-ja Matilda ja tiedonhaluinen pikkutyttö Jaana.

Kaiken tuon lisäksi yhdis-tysten ahertajat olivat teh-neet mitä moninaisimpia kä-sitöitä. Yhdistysten näyttely-pöydät oli järjestelty kaikkien nähtäväksi. Ostoksiakin tehtiin ja kaiken kaikkiaan, kädentaitoja laidasta laitaan ihasteltiin.

Boccia-kisa

Kulttuuripäivien perinteinen boccia-kisa käytiin muka-na olleiden yhdistysten kes-ken. Kaunis ilma houkutti väen ulos huoneistaan seu-raamaan pallojen osumista toisiinsa ja kannustamaan joukkueita.

Tällä kertaa voiton vei No-kian yhdistys. Kisajoukkue-essa pelasivat Hilkka Kuu-sisto, Reetta Nisula ja **Rai-mo Hakanen**. Ensi vuonna otetaan uusiksi ja nähtäväksi jää saako Nokia toisen kiin-nityksensä pokaaliin.

Osallistujien ja esiintyjien lisäksi suuret kiitokset an-saitsevat liiton ja lomakodin henkilökunta. Heidän pa-noksensa kulttuuripäiväval-misteluissa takasi jälleen on-nistuneen tapahtuman.

Teksti: **Terttu Elomaa**
Kuvat: **Tarja Västilä**